

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΝΘ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α', β'. *Εἰς τὸ τέλος, τοῖς ἀλλοιωθησομένοις, εἰς στηλογραφίαν, τῷ Δαβὶδ εἰς διδασχὴν. Ὅποτε ἐν ἐπύρισε τὴν Μεσοποταμίαν Συρίας, καὶ τὴν Συρίαν Σωβὰλ, καὶ ἐπέστρεψεν Ἰωάβ, καὶ ἐπάταξε τὸν Ἐδῶμ ἐν τῇ φάραγγι τῶν ἀλῶν, δώδεκα χιλιάδας.* Ταῦτα μὲν ἤδη καὶ γεγένηται, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν ἀναγέγραπται. Ἡ δὲ εἰς τὸ τέλος ἐπιγραφὴ διδάσκει νοεῖν, ὡς τῇ ἱστορίᾳ καὶ προφητείᾳ τις ἀνακέκρται· καὶ πρόσκειται τῇ ἐπιγραφῇ καὶ, *Τοῖς ἀλλοιωθησομένοις.* Ἡ δὲ ἀλλοίωσις μεταβολὴν τινα αἰνίττεται, καὶ μεταβολὴν οὐ γεγενημένων, ἀλλ' ἐσομένων πραγμάτων. Οὐ γὰρ εἶπεν· Τοῖς ἀλλοιωθεῖσιν, ἀλλὰ Τοῖς ἀλλοιωθησομένοις. Καὶ ἡ στηλογραφία δὲ τῆς νίκης σημαντικὴ· ἐν κεφαλαίῳ δὲ τῆς προφητείας τὴν ὑπόθεσιν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Τὰς προειρημένας νίκας νενικηκῶς ὁ μακάριος Δαβὶδ, προεῖδε τοῖς τοῦ πνεύματος ὀφθαλμοῖς τὴν ἐσομένην τοῦ λαοῦ παρανομίαν, καὶ τὴν δι' αὐτὴν συμβησομένην αἰχμαλωσίαν. Προεῖδε δὲ καὶ τὴν ἐκεῖθεν θεία χάριτι γενησομένην ἐπάνοδον, καὶ ἀναγκαῖον ᾤθη καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ τὰ θυμῆρη προγράψαι, εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐπ' ἐκείνων τῶν πραγμάτων ἐσομένων ἀνθρώπων. γ'. *Ὁ Θεὸς, ἀπόσω ἡμᾶς, καὶ καθεῖλες ἡμᾶς.* Ἐνταῦθα τὴν αἰχμαλωσίαν προλέγει· εἶτα τοῦ Θεοῦ τὸ δίκαιον καὶ φιλάνθρωπον. *Ὠργίσθης καὶ ᾠκτείρησας ἡμᾶς.* Διὰ μὲν γὰρ τὰς παρανομίας ᾠργίσθης, μετὰ δὲ τὴν τιμωρίαν ἤλεησας. δ'. *Συνέσεισας τὴν γῆν, καὶ συνετάραξας αὐτήν.* Τὰς τῶν Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων ἐφόδους διὰ τούτων ἐδήλωσε· σεισμοῦ γὰρ δίκην ἄρδην ἠφάνισαν ἅπαντα. Εἶτα τὴν φιλάνθρωπιαν αἰτεῖ. *Ἰασαι τὰ συντρίμματα αὐτῆς, ὅτι ἐσαλεύθη.* Πάλιν τὰ γεγενημένα διέξεισι. ε'. *Ἐδειξας τῷ λαῷ σου σκληρὰ.* Ποῖα ταῦτα; *Ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως.* Τῷ πλήθει, φησὶ, τῶν συμφορῶν, καθάπερ οἶνω τινί, κάρων ἡμῖν ἐνεποίησας, καὶ ὀδύνης ἐνέπλησας τὰς ἡμετέρας ψυχὰς. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀκύλας ἠρμήνευσεν· *Ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον καρώσεως.* ζ'. *Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου.* Τοῦτο σαφέστερον ὁ μακάριος Ἰεζεκιὴλ ὁ προφήτης διδάσκει. Ἐωρακεῖν γὰρ ἄγγελον ἔφη, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων προστεταγμένον ἅπασαν τὴν πόλιν περινοστήσαι, καὶ ἐπιθεῖναι τοῖς μετώποις σημεῖον τῶν καταστενόντων ἐπὶ ταῖς τοῦ λαοῦ παρανομίαις. Ἀλλ' ἐκεῖ να τύπος τῶν ἡμετέρων· τὸ γὰρ ἀληθὲς σημεῖον ἡμεῖς παρὰ τῆς θείας ἐλάβομεν χάριτος· ᾧ κεκρημένοι κρείττους τῶν τοῦ δυσμενοῦς γινόμεθα τοξευμάτων.

ζ'. *Ὅπως ἂν ῥυσθῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ σου.* Τούτῳ δὲ, φησὶ, τῷ σημείῳ τοὺς ἀνακειμένους σοι διαφυλάττεις, οἱ διὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν τῆς φιλοστοργίας ἠξίωονται, [ἀπαθανατιζόμενοι διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας. Καλῶς οὖν ἐπήγαγεν ὁ προφήτης·] *Σῶσον τῇ δεξιᾷ σου, καὶ ἐπάκουσόν μου.* Μετάβαλλε, φησὶ, τὰς ἐπικειμένας τῷ λαῷ σου συμφορὰς· καὶ οἶον τινὶ δεξιᾷ, τῇ σῆ κηδεμονία κειμένους ἀνάστησον [ὅτι δὲ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁμοιογενὴς αὐτοῦ Υἱὸς ὀνομάζεται, οὐκ ἀμφιβάλοι τις τῶν πιστευόντων εἰς αὐτόν]. Οὕτω προσενεγκῶν τὴν δέησιν [ὁ προφητικὸς νοῦς,] δέχεται τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ταύτην οὐκ ἀνέχεται κρύψαι, ἀλλὰ πάντας διδάσκει. η'. *Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ.* Τουτέστι, διὰ τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος χάριτος ὀργάνῳ τῇ τοῦ προφήτου χρησαμένης γλώττῃ. *Ἀγαλλιάσομαι, καὶ διαμεριῶ Σίκκιμα, καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω.* Σίκκιμα, ἡ τοῦ τῷ Ἰωσήφ ὑπὸ τοῦ Ἰακώβ καταλειφθεῖσα πόλις. Ἐνταῦτη δὲ ὁ Ἐφραΐμ, μετὰ τὴν διαίρεσιν τῶν φυλῶν, ἐπῆξαστο βασιλείαν· Κοιλάδα δὲ σκηνῶν τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν λέγει χώραν, ὡς ἔρημον γεγενημένην, καὶ ποιμενικὰς τῆνικαῦτα σκηνὰς δεξαμένην. Ὑπισχνεῖται τοίνυν ὁ τῶν ὄλων Θεός, ἐπανάγειν τοὺς γεγενημένους δορυαλώτους, καὶ τὴν πατρίαν αὐτοῖς διανέμειν γῆν· καὶ οὕτως αὐτὴν οἰκητόρων πληρώσειν, ὡς καὶ περὶ μέτρων τοὺς ἐνοικοῦντας φιλονεικεῖν· καὶ τούτῳ κεκρημένους, τὴν τῆς γῆς ποιεῖσθαι διανομήν. θ'. *Ἐμός ἐστι Γαλαὰδ, καὶ ἐμός ἐστι Μανασσῆς, καὶ Ἐφραΐμ κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου.* Γαλαὰδ οὐ φυλῆς [ὄνομα], ἀλλὰ τόπου· ὁ Μανασσῆς δὲ φυλῆς ἐπώνυμος. Τὴν δὲ Γαλααδίτιν ἄνωθεν ἐκληρώσατο γῆν. Οἰκείαν τοίνυν λέγει καὶ τὴν φυλὴν, καὶ τὴν τούτου γῆν, καὶ τὴν ἐπάνοδον προμηνύων, καὶ τῶν χωρίων ἐκείνων τὴν οἰκισιν· καὶ τῷ Ἐφραΐμ δὲ ὑπισχνεῖται τὴν προτέραν ἀποδώσειν ἰσχύν. Ἀντὶ δὲ τῆς κεφαλῆς μου, ὁ Σύμμαχος ἀρχῆς μου τέθεικε· ἀντὶ τοῦ, πρόμαχον αὐτὸν ὡς πάλαι καταστήσω. *Ἰούδας βασιλεὺς μου.* Ἐπειδὴ γὰρ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀδιαίρετοι μεμενήκασιν αἱ φυλαί· μόνον δὲ τὸν ἐξ Ἰούδα Ζοροβάβελ εἶχον ἡγεμόνα καὶ βασιλέα· εἰκότως τὸν μὲν Ἐφραΐμ κραταίωσιν κεφαλῆς, ἢ τῆς ἀρχῆς προσηγόρευσε, τὸν δὲ Ἰούδαν βασιλέα. Τὸ δὲ βασιλεὺς μου, ἀντὶ τοῦ, ὑπ' ἐμοῦ χειροτονούμενος βασιλεὺς, καὶ τοῦ ἐμοῦ βασιλεύων λαοῦ. Οὕτω καὶ παρὰ τῷ Ἡσαΐα· *Τάδε λέγει Κύριος· Τῷ χριστῷ μου Κύρω,* τουτέστι, τῷ ὑπ' ἐμοῦ κεκρημένῳ [καὶ χειροτονημένῳ]. ι'. *Μωάβ λέβηθ τῆς ἐλπίδος μου.* Τοῦτο ὁ Ἀκύλας οὕτως ἠρμήνευσεν· Μωάβ λέβηθ τοῦ λουτροῦ μου. Ὁ δὲ Σύρος, κάδος τῆς πλύσεώς μου. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς τοιοῦτοις σκεύεσι, καὶ τοὺς πόδας ἀπονίπτειν, καὶ τὴν τοῖς ποσὶν ἐρρύπωμένην ἐσθῆτα ἀπορρῦπτειν εἰώθαμεν, τὴν ὑποταγὴν τοῦ Μωάβ διὰ τοῦ κάδου τῆς πλύσεως παρεδήλωσε. Καὶ ὁ λέβηθ δὲ ἐπὶ τιμωρία κεῖται παρὰ τῇ θείᾳ Γραφῇ. Οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ἰεζεκιὴλ διδάσκει, λέβητα προσταχθεῖς καλέσαι τὴν Ἱερουσαλήμ, κρέας δὲ τοὺς ἐνοικοῦντας, πῦρ δὲ τὸν

Βαβυλώνιον, ζωμόν δὲ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. Οὗ ἐπιλελοιπότης κατεκαίετο τὰ κρέα. Οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ἱερεμίας λέβητα ὑποκαίμενον εἶδεν· καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου βορῶν. Λέγει τοίνυν, ὅτι καὶ Μανασσῆς τὴν οἰκίαν ἀπολήμψεται γῆν· καὶ ὁ Ἐφραΐμ τὴν προτέραν ἀνακτήσεται δύναμιν· καὶ ὁ Ἰούδας πάντων ἀναγορευθήσεται βασιλεύς· Μωαβίται δὲ αὐτοῖς ὑποταγήσονται, τὴν ἄμαχον αὐτῶν θεώμενοι ῥώμην. Οὐ μόνον δὲ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ Ἰδουμαῖοι, καὶ ἀλλόφυλοι. *Ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τὸ ὑπόδημά μου. Ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν.* [Οὐκ ἂν δὲ διαμάρτοι τις θεωρήσας λέβητα μὲν τὴν θείαν κολυμβήθραν τιμωροῦσαν μὲν καὶ καταφλέγουσαν καὶ ἐξαφανίζουσαν τὴν ἁμαρτίαν, ἀναζωπυροῦσαν δὲ τῷ θεῷ Πνεύματι καὶ ἀναπλάττουσαν καὶ ἀποτριβουσαν τὸν βρότον, εἴ τ' οὖν τὸν ῥύπον τῶν πλημμελειῶν τῶν δι' αὐτῆς ἀνακαινιζομένων. Καὶ τὸ, *Ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τὸ ὑπόδημά μου*, Οὐ μόνον βαδίσω, φησὶ ὁ ἐκ Δαβὶδ Κύριος τῆς δόξης, ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν, ἀλλ' ὡσανεὶ δι' ὑποδημάτων ἐμῶν διὰ τῶν θείων ἀποστόλων τὸ τῆς χάριτος Εὐαγγέλιον κηρύξω· οὐκ ἐν αὐτῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν.] Πρὸς γὰρ τοῖς Μωαβίταις, καὶ τοῖς Ἰδουμαίους δουλώσομαι, καὶ τοὺς ἀλλοφύλους ὑποταγῆναι καταναγκάσω. Ἀλλοφύλους μέντοι καλεῖ τοὺς Παλαιστίνους ἢ θεία Γραφή, οὐχ ὡς τῶν ἄλλων ἔθνων ὁμοφύλων ὄντων, ἀλλ' ὡς τῶν ἄλλων μὲν ἀφεστηκότων, τούτων δὲ οὐ μόνον ὁμόρων ὄντων, ἀλλὰ καὶ με ταξὺ κατοικούντων. Οὕτως Ἰεβουσαῖοι τὴν Ἱερουσαλήμ ᾤκησαν ἐπὶ πλεῖστον· οὕτως Γαβαωνῖται τὴν Γαβαῶν· καὶ Γαζαῖοι δὲ, καὶ Ἀσκαλωνῖται, καὶ οἱ ἄλλοι πλησίον ᾤκουν. Καὶ ταῦτα σαφέστερον αἱ ἱστορίαι διδάσκουσιν. Οὕτω ταῦτα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων διδαχθεὶς ὁ προφήτης, ἰδεῖν ἐφίεται τοῦ λαοῦ τὴν μετὰ τὴν ἐπάνοδον εὐκληρίαν· καὶ φησιν· *α', β'. Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς; ἢ τίς ὁδηγήσει με ἕως τῆς Ἰδουμαίας; Οὐχὶ σὺ, ὁ Θεὸς, ὁ ἀποσάμενος ἡμᾶς;* [Οὐδὲ γὰρ ἦν ἐτέρου τῆς τοιαύτης ἡμᾶς ἀξιῶσαι προμηθείας.] Πόλιν περιοχῆς τὴν Ἱερουσαλήμ καλεῖ. Ταύτην ὁ Σύμμαχος πεφραγμένην ἠρμήνευσεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀνά στατος ἐγγέγονε, καὶ ἐστέρητο τῶν τειχῶν, μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον, τοὺς οἰκείους ἀπέλαβε περιβόλους, ἰδεῖν αὐτὴν ὁ προφήτης τετειχισμένην ποθεῖ, καὶ ἕως Ἰδουμαίας ὡς βασιλεὺς δραμεῖν, καὶ ἰδεῖν τοὺς ἀεὶ δυσμενεῖς δουλεύειν ἠναγκασμένους. Ταῦτα δὲ, φησὶ, σὺ δράσον, Κύριε, ὁ ἀποσάμενος ἡμᾶς, καὶ τῇ τῶν Βαβυλωνίων παραδοῦς δυναστεία· οὕτως τὰ ἀγαθὰ προθεσπίσας, ὑπὲρ τῶν ἀνιαρῶν ἰκετεύει. *Καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ, ὁ Θεὸς, ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν.* Ὁρᾷς ἡμᾶς, φησὶν, οὕτω πικρῶς πολεμουμένους, καὶ οὐ στρατηγεῖς, οὐδὲ ἀριστεύεις συνήθως. [Διὰ δὴ ταῦτα]
γ'. Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀνθρώπου. Τὸν καὶ σύνδεσμον ἀναλλάξας ὁ Σύμμαχος, σαφέστερον τὴν ἐρμηνείαν εἰργάσατο. ἔφη δὲ οὕτως· Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως· ματαία γὰρ σωτηρία ἀνθρώπου. Ἐπάμυνον, φησὶν, διακειμένοις κακῶς· σοὶ γὰρ μόνῳ δυνατὸν διαλύσαι τὰς συμφοράς· αἱ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐπικουρίαι, σοῦ μὴ ὄντος, μάταιοι. Διὸ εἰκότως ἐπήγαγεν· *ιδ'. Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δύναμιν.* [Ἀντὶ τοῦ, ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέψωμεν, καὶ αὐτῷ λατρεύσαντες κηδεμόνα αὐτὸν ὀρισώμεθα.] *Καὶ αὐτὸς ἐξουδενώσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς.* Τὴν αὐτοῦ, φησὶν, ἐπικαλεσώμεθα πρόνοιαν, καὶ ταύτη θαρρήσωμεν· αὕτη γὰρ ἀρκεῖ μόνη λύσαι τὰ χαλεπὰ, καὶ τῶν πολεμούντων ἡμῖν καταλύσαι τὴν δυναστείαν.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ Ξ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. Εἰς τὸ τέλος, ἐν ᾗμοις τῷ Δαβίδ. Τῷ τέλει τοῦ προγεγραμμένου ψαλμοῦ ἀκολουθεῖ τοῦδε τοῦ ψαλμοῦ τὸ προοίμιον. Εἰρηκῶς γὰρ, *Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἐξουδενώσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς,* διδάσκει τὸν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ λαόν, ὅποιαν προσήκει προσενεγκεῖν τῷ Θεῷ προσευχήν. [Προλέγει δὲ καὶ τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τὴν δι' ἡμᾶς οἰκονομίαν καὶ τὴν ἐπιστροφήν τοῦ ἐξ ἐθνῶν λαοῦ.]
β'. Εἰσάκουσον, ὁ Θεὸς, τῆς δεήσεώς μου· πρόσχες τῇ προσευχῇ μου. Δέξαι μου, φησὶν, τὴν ἰκετείαν, ᾧ Δέσποτα, καὶ εὐμενῶς ἄκουσον τῶν τῆς προσευχῆς μου ῥημάτων. [Ταῦτα δὲ δικαίως εἶποι καὶ πᾶς ὅστις ἂν τῶν ἀνθρώπων περιστάσει περιπέσοι· διὰ τούτων ἀντιβολῶν δεκτὴν γενέσθαι τὴν ἰκετείαν καὶ τῆς ἐκεῖθεν προμηθείας ἀξιῶσθαι.] *Εἶτα* διδάσκει τίνες οἱ εὐχόμενοι.
γ'. Ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐκέκραξα. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοῖς σταθμοῖς ἢ Βαβυλῶν τῆς Παλαιστίνης ἀφέστηκε, τὰς ἐσχατίας ὑπελάμβανον τῆς οἰκουμένης οἰκεῖν οἱ ἐξανδραποδισθέντες, κάκειν ἠναγκασμένοι τὴν γῆν οἰκεῖν. *Ἐν τῷ ἀκηδιάσαι τὴν καρδίαν μου ἐν πέτρᾳ ὕψω σὰς με.* Ἰκετεύω δὲ σε τῆς παρὰ σοῦ ψυχαγῶ γίας τυχεῖν. Ὀδυνώμενος γὰρ, καὶ τὰς ἐπικειμένας ὀλοφυρόμενος συμφοράς, τῆς σῆς ἐπικουρίας ἀπήλαυσα, καὶ τῶν πολεμίων ὑπέρτερος ἐγενόμην. [Εἴρηται δὲ τοῦτο ἐκ προσώπου μὲν τῶν ἀνδραποδισθέντων ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐν τῇ Βαβυλῶνι καὶ τυχόντων τῆς ἀνακλήσεως· ἀρμόττει δὲ καὶ ἐκά στω τῷ διὰ μετανοίας τὴν ἑαυτοῦ πραγματευομένῳ σωτηρίαν, καὶ μηκέτι περὶ τῆς ἀτραποῦ βαδίζοντι, ἀλλὰ τὴν μόνην καὶ ἀκλινῆ βαδίζοντι ὁδόν· καὶ δῆλον διὰ τῶν ἐξῆς.] *Ἰδὴ γὰρ με.* [δ'.] *Ὅτι ἐγενήθης ἐλπίς μου· πύργος ἰσχύος, ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ.* τῆς σῆς προνοίας μετασχεῖν ἐλπίσας,

οὐ διήμαρτον τῆς ἐλπίδος· ἐγένου γάρ μου καὶ ποδηγός, καὶ πύργος ἰσχυρός. Διὰ γὰρ τῆς σῆς κηδεμονίας τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλὰς διαδράς, τεύξομαι τῆς ἐπανόδου. ε'. *Παροικήσω ἐν τῷ σκηνώματί σου εἰς τοὺς αἰῶνας· σκεπασθήσομαι ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πετερίων σου.* Σκηνώμα τοῦ Θεοῦ τὴν Ἱερουσαλήμ ὀνομάζει. Ἐν ἐκείνῃ γὰρ ἐποιεῖτο τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιφάνειαν. Λέγει τοίνυν, ὅτι τῆς ἐπανόδου τετυχηκῶς, ἐνδελεχῶς τῷ σῶ προσεδρεύσωνεῶ, καὶ τῆς παρὰ σοῦ προνοίας ἀπολαύσω. Πτέρυγας γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ κηδεμονίαν καλεῖ. Τὸ δὲ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀντὶ τοῦ διηγεκῶς τέθεικεν.

ς'. *Ὅτι σὺ, ὁ Θεὸς, εἰσήκουσας τῶν εὐχῶν μου· ἔδωκας κληρονομίαν τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου.* Ὑμῶ δέ σε διαπαντός, ἐπειδὴ τὰς ἐμὰς δεξάμενος ἰκετείας, τὴν ἐπαγγελθεῖσαν τοῖς προγόνοις ἡμῶν κληρονομίαν ἡμῖν τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις ἀπέδωκας. Ταῦτα δὲ λέγουσιν εὐθὺς ἀνάμενοι τῆς ὁδοῦ. Ἰστέον μέντοι, ὅτι καὶ τῆς ἀληθοῦς κληρονομίας αἰνίγματα ἔχει τὰ προκείμενα ῥήματα· κληρονομία δὲ ἀληθῆς, ἡ αἰώνιος ζωὴ, περὶ ἧς ἔφη ὁ Δεσπότης Χριστὸς τοῖς ἐκ δεξιῶν ἄμνοις· *Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου· κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν πρὸ καταβολῆς κόσμου.* Ταύτην τὴν κληρονομίαν τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν δώσειν ὁ Δεσπότης ὑπέσχετο· καὶ τούτοις δὲ ὡς ἐν τύπῳ τὴν ἐπηγγελμένην ἀπέδωκεγῆν.

ζ', η'. *Ἡμέρας ἐφ' ἡμέρας τοῦ βασιλέως προσθήσεις· τὰ ἔτη αὐτοῦ ἕως ἡμέρας γενεᾶς καὶ γενεᾶς. Διαμενεῖ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.* Οὕτως ἰκετεύσαντες, καὶ τὰς αἰτήσεις δεξάμενοι, καὶ χάριν ὑπὲρ τούτων ὁμολογήσαντες, ἀντιβολουῖσι τὸν Θεὸν, τὸν δοθέντα αὐτοῖς ἐπὶ πλεῖστον διαφυλάξαι βασιλεία. Τηνικαῦτα δὲ αὐτῶν ἐβασίλευε Ζοροβάβελ· ἀλλ' οὐχ ἀρμόττει αὐτῷ πάντα τὰ τῆς προφητείας ῥητά. Τὸ μὲν γὰρ, *Ἡμέρας ἐφ' ἡμέρας τοῦ βασιλέως προσθήσεις*, ἀρμόττει καὶ κείνῳ· τὰ δὲ λοιπὰ, οὐκ ἔτι· ἀλλὰ τῷ ἐξ ἐκείνου κατὰ σάρκα διὰ πολλὴν φιλανθρωπίαν γενομένῳ, ὡς οἶδεν αὐτός. Ἐπ' ἐκείνου γὰρ ἀληθεύει τῆς προφητείας τὰ ῥήματα· *Τὰ ἔτη αὐτοῦ ἕως ἡμέρας γενεᾶς καὶ γενεᾶς· διαμενεῖ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.* [Οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἡμερῶν ἐδέξατο, οὐδὲ τέλος ὑπομενεῖ. Εἰ γὰρ καὶ ἄνθρωπος γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατεδέξατο θάνατον, ἀλλὰ τὰ ἔτη αὐτοῦ ἕως ἡμέρας γενεᾶς καὶ γενεᾶς. Ἐν ἀρχῇ γὰρ ἦν, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἦν, καὶ Θεὸς ἦν. Τὸ δὲ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ τοῦ, σὺν Πατρὶ ἀεὶ συνυπάρχων.] Πρὸς ἐκείνον γὰρ ὁ αὐτὸς προφήτης ἐν τῷ ἑκατοστῷ καὶ πρώτῳ ψαλμῷ ἔφη· *Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν.* [Ὅρα, ὅτι ὡς συνυπάρχων ἔχει καὶ ἀτελευτήτητον τὴν βασιλείαν ὁ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρὸν καὶ θάνατον καταδεξάμενος.] Τύπος μέντοι καὶ Ζοροβάβελ τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ. Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος αἰχμαλωσίαν εἰς τὴν πατρίαν ἐπανήγαγε γῆν· οὕτως ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἅπασαν τῶν ἀνθρώπων φύσιν γεγεννημένην αἰχμάλωτον [διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ πρώτου ἀνθρώπου] εἰς τὴν προτέραν εὐγένειαν ἐπανήγαγε [καταργήσας γὰρ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον], καὶ καταλύσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος, τοῖς ὑπ' ἐκείνῳ τελοῦσι τὴν ζωὴν ἀπέδωκεν. [Αὐτοῦ γὰρ ἐστὶ φωνή· *Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις· καὶ ὁ τρώγων με ζήσεται ἐν ἐμοί.*] Ἐλεος καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τίς ἐκζητήσει; Τίς γὰρ, φησὶν, ἰκανὸς τὸν κεκριμένον καὶ δίκαιον τοῦ Θεοῦ ἔλεον καταμαθεῖν ἀκριβῶς; τὰ γὰρ κρίματα αὐτοῦ ἄβυσσος πολλή. θ'. *Οὕτως ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου εἰς τοὺς αἰῶνας, τοῦ ἀποδοῦναι με τὰς εὐχὰς μου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.* Ἄει σε γὰρ ὑμνήσω· καθ' ἑκάστην τὰς σὰς διηγῆσομαι χάριτας· καὶ τὰς ὑποσχέσεις οὐ ψεύσομαι· εὐχὰς γὰρ τὰς ὑποσχέσεις καλεῖ.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΞΑ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ Ἰδιθούμ, ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν· Ἐπινίκιος διὰ Ἰδιθούμ, ᾠδὴ εἰς Δαβίδ. Δηλοῖ τοίνυν, ὡς τοῦ μακαρίου μὲν Δαβὶδ ὁ ψαλμὸς, ἦδετο δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰδιθούμ. Ὡς γὰρ χοροῦ προστατῶν ἐν τῷ θείῳ ναῷ ὕμνει τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, ἧ φησι τῶν Παραλειπομένων ἡ βίβλος. Προθεσπίζει δὲ ὁ ψαλμὸς τὰς Μακεδονικὰς ἐπαναστάσεις, καὶ τὰς Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς κατὰ τῶν Μακκαβαίων ἐπιβουλὰς· καὶ διδάσκει τοὺς εὐσεβείας ἀθλητὰς, ὁποίοις προσήκει χρήσασθαι λογισμοῖς ἐν τῷ τῶν ἐναντίων καιρῷ. β'. *Οὐχὶ τῷ Θεῷ ὑποταγήσεται ἡ ψυχὴ μου;* Τὸν θεῖον παραβαίνειν καταναγκαζόμενοι νόμον, καὶ θύειν μὲν εἰδώλοις, ὑείων δὲ μεταλαμβάνειν κρεῶν, τὸν οἰκείον εἰς εὐσέβειαν διεγείρουσι λογισμὸν, καὶ πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας παραθήγουσι ζῆλον. Οὐ προτιμᾶς, φησὶν, ἀπάντων, ᾧ ψυχῇ, τοῦ Θεοῦ τὴν δουλείαν; Εἶτα τὸ ἐντεῦθεν διδάσκουσι κέρδος. *Παρ' αὐτῷ γὰρ τὸ σωτήριόν μου.* [γ'.] *Καὶ γὰρ αὐτὸς Θεὸς μου, καὶ σωτὴρ μου· ἀντιλήπτωρ μου, οὐ μὴ σαλευθῶ ἐπὶ πλεῖον.* Αὕτη σοι, ᾧ ψυχῇ, ἡ δουλεία παρέχει τὴν σωτηρίαν. Αὐτὸς γὰρ ἐστὶ Θεὸς καὶ τῶν ἀγαθῶν χορηγός, καὶ τοὺς κλονουμένους ἐρεῖσαι δυνάμενος. Τὴν αὐτοῦ τοίνυν ἐπικουρίαν καλέσας, τῶν καταβαλεῖν πειρωμένων ἀπαλλαγῆσομαι. Οὕτω τοὺς οἰκείους εἰς εὐσέβειαν πυρεύσαντες λογισμοῦς, μεταφέρουσι πρὸς τοὺς ἐναντίους τὴν γλῶτταν. δ'. *Ἔως πότε ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον; φονεύετε πάντες ὑμεῖς, ὡς τοίχῳ κεκλιμένῳ καὶ φραγμῷ*

ὄσμενον; Μεθυπέρβατος δὲ ἢ τοῦ στίχου διάνοια. Ἔστι δὲ αὕτη· Μέχρι τίνος ὠμότητι καθ' ἡμῶν κέχρησθε, τὸ κοινὸν τῆς φύσεως οὐ σκοποῦμενοι, ἀλλὰ καθάπερ τοῖχόν τινα κεκλιμένον, καὶ φραγμὸν ὑπ' ἀνέμου πεσεῖν κινδυνεύοντα, ὧσαι καὶ καταβαλεῖν ἐπείγεσθε, μαιφόνον ἔχοντες γνώμη; Ἄντι τοῦ, Μὴ σφόδρα ἡμῶν, ὡς ἀσθενῶν, κατεπαίρεσθε. Ἔχομεν γὰρ ἐπίκουρον τὸν τῶν ὄλων Θεόν. ε'. Πλὴν τὴν τιμὴν μου ἐβουλεύσαντο ἀπόσασθαι. Ἐνα, φησι, σκοπὸν ἔχουσι, τῆς τοῦ Θεοῦ με γυμῶσαι προνοίας, ἀφ' ἧς πᾶσαν ἔχωτι μὴν τε καὶ εὐκλειαν. Τιμὴ γὰρ τῶν εὐσεβῶν, τὸ δουλεύειν Θεῷ· διόπερ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος πανταχοῦ δοῦλον ἑαυτὸν ὀνομάζει Χριστοῦ. Ἐδραμον ἐν δίψῃ. Οὐ πάρεργον δὲ ταύτην ἔχουσι τὴν ἐπιβουλήν· ἀλλὰ σὺν πάσῃ προθυμίᾳ τοῦτο ποιοῦσιν, εἰς τὸν τῆς ἀσεβείας με βόθρον καταβαλεῖν διψῶντες. Ποίας δὲ κέχρηται μηχαναῖς, λέγει· Τῷ στόματι αὐτῶν εὐλόγουν, καὶ καρδία αὐτῶν κατηρῶντο. Κωτίλοις μὲν κέχρηται λόγοις, φενακίσει πειρώμενοι· ἀλλ' ὄλεθρον ἔνδον ἔχουσι κεκρυμμένον. Οὕτως τὰς ἐκείνων δείξαντες ἐπιβουλάς, πάλιν ἑαυτοῖς ἐγκελεύονται καρτερεῖν, καὶ τὴν θείαν ἀναμένειν ροπήν.

ζ'. Πλὴν τῷ Θεῷ ὑποτάγητι, ἢ ψυχὴ μου· ὅτι παρ' αὐτοῦ ἢ ὑπομονὴ μου. Μὴ καταλίπης, ὦ ψυχὴ, τοῦ Θεοῦ τὴν δουλείαν, ἀλλὰ τῇ παρ' αὐτοῦ χορηγουμένη ῥωσθεῖσα ροπῇ, φέρε τὰς τῶν δεινῶν προσβολάς. ζ'. Ὅτι αὐτὸς Θεὸς μου, καὶ σωτὴρ μου, ἀντιλήπτωρ μου, οὐ μὴ μεταναστεύσω. Αὐτὸν γὰρ εἰδὼς καὶ ἀληθινὸν Θεόν, καὶ σωτηρίας πηγὴν, οὐκ ἀνέξομαι τὴν δουλείαν ἀμεῖψαι, καὶ πρὸς ἑτέραν δεσποτείαν ἀναδραμεῖν. Τὸ γὰρ, μεταναστεύσω, ἀντὶ τοῦ μεταθίσομαι τέθεικεν. Οὐ γενήσομαι, φησι, μετανάστης, καὶ δούλος τῆς ἀσεβείας.

η'. Ἐπὶ τῷ Θεῷ τὸ σωτήριόν μου, καὶ ἡ δόξα μου· ὁ Θεὸς τῆς βοηθείας μου, καὶ ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τῷ Θεῷ. [Ἴδου πάλιν ὁ προφητικὸς νοῦς τῆς ἀδιαιρέτου καὶ φωτοφόρου καὶ ἀεὶ οὔσης Τριάδος σαφέστερον ἡμῖν ὑπέδειξε τὰς ὑποστάσεις· οὐ τρεῖς θεοὺς λέγων, ἄπαγε· τὸ γὰρ Θεὸς, ὡς πολλάκις ἡμῖν εἴρηται, καὶ τὸ Κύριος καὶ Βασιλεὺς καὶ Δημιουργὸς καὶ Παντοκράτωρ ἐπὶ τῶν ὑποστάσεων κεῖται. Διὸ δὴ] τοῖς αὐτοῖς πολλάκις κέχρηται λόγοις, Θεὸν καὶ Σωτῆρα, καὶ δόξαν, καὶ βοηθὸν, τὸν τῶν ὄλων καλοῦντες Θεόν· ἵνα τῆς δυσσεβείας τὰς προσβολὰς ἀποκρούσωνται. Οὐ δὴ χάριν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὁμοφύλους εἰς τὴν αὐτὴν εὐσεβείαν διεγείρουσιν, οὐκ ἀνεχόμενοι μόνον νικηφόροι καλεῖσθαι. θ'. Ἐλπίσατε ἐπ' αὐτὸν, πᾶσα συναγωγὴ λαῶν, ἐκχέετε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ὁ Θεὸς βοηθὸς ἡμῶν. Πάντων, ὦ ὁμόφυλοι, τῶν ἀνθρώπων καταφρονήσαντες, τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδαβεβαίαν ἐργάσασθε· καὶ πᾶσαν αὐτῷ ἀνάθεσθε τὴν διάνοιαν, ἀναμφιβόλως τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν ἀναμένοντες. Τὸ γὰρ, Ἐκχέετε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν, τοῦτο δηλοῖ, ἀντὶ τοῦ, Πάντας αὐτῷ τοὺς λογισμοὺς ἀφιερῶσατε, καὶ μηδεμίαν διχόνοιαν εἰσδέξεσθε. [Ἐὺ μάλᾳ ἐπιστάμενοι, ὡς ἄνθρωπος δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ τὸ, δυσὶ κυρίοις οὐδεὶς δύναται δουλεύειν.]

ι'. Πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων· ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι. Τοῦτο σαφέστερον ὁ Θεοδοτίων ἠρμήνευσε· Πλὴν ἀμίς υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων· ψευδεῖς υἱοὶ ἀνδρῶν, ὡς ροπή ζυγοῦ. Οὐδὲν, φησὶ, μόνιμον τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ἀτμῷ ἔοικεν ἀναπεμπομένῳ, καὶ παραυτίκα σκεδαννυμένῳ, καὶ ροπῇ ζυγοῦ, ποτὲ μὲν καθιεμένη, ποτὲ δὲ ἀνανευούσῃ, καὶ σταθῆρὸν οὐδὲν ἐχούσῃ καὶ μόνιμον. Καὶ τῶν Ἑβδομήκοντα τὴν ἑρμηνείαν οὕτω νοητέον· Μάταια μὲν τὰ ἀνθρώπινα πάντα· ἀλλ' ὅμως οἱ πλεῖστοι θαρρόουσιν, ὡς διαρκέσι, τοῖς ῥέουσι· καὶ ἰσότητος ἀμελοῦσιν, ἀνίσως δὲ κατέχουσι τὰ τῆς διανοίας ζυγά· καὶ τοῦ μὲν δικαίου καταφρονοῦσιν, ἀδικία δὲ χαίρουσιν. Αὐτοὶ ἐκματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἐντεῦθεν ἀποφέρονται κέρδος· μάταια γὰρ ἅπαντα, καὶ μεταβολὴν ὀξείαν δεχόμενα. Οὕτω γὰρ ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσε· Αὐτοῖματαιοῦνται ὁμοῦ. Ἐντεῦθεν παραίνεσιν τοῖς ἐναντίοις ἐπὶ πλούτῳ γαυριῶσι προσφέρουσιν.

ια'. Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν, καὶ ἐπὶ ἄρπαγμα μὴ ἐπιποθεῖτε. Μὴ ἀξίεραστον, φησὶν, ἠγεῖσθε τὴν ἀνθρωπίνην ἐφημερίαν, ἐξ ἀδικίας συνισταμένην. Πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθε καρδίαν. Ποταμοῦ δὲ δίκην ὀρῶντες τὸν πλοῦτον εἰς τὰς ὑμέτερας φερόμενον οἰκίας, μὴ καταδουλώσητε τούτῳ τὸν ὑμέτερον λογισμὸν. Καὶ τί δήποτε ταῦτα συμβουλευεῖς καὶ παραινεῖς;

ιβ', ιγ'. Ἄπαξ ἐλάλησεν ὁ Θεός· δύο ταῦτα ἤκουσα, ὅτι τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ σοῦ, Κύριε, τὸ ἔλεος· ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἦκουσα, φησὶν, ἀποφνημαμένου τοῦ Θεοῦ τῶν ὄλων, ὅτι κρίσις ἔσται, καὶ ἀνταπόδοσις ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Τὸ δὲ ἄπαξ, οὐκ ἐπ' ἀριθμοῦ τέθεικεν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πάντως ἔσομένου. Ἀπεφήνατο, φησὶν, ἄπαξ ὁ Θεός, καὶ τοῦτο μὴ γενέσθαι τῶν ἀδυνάτων. Δύο δὲ λέγει· τὴν κατὰ τῶν παρανόμων τιμωρίαν, καὶ τὴν τοῖς εὐσεβέσι χορηγουμένην φιλανθρωπίαν. Ταῦτα μέντοι νομοθετῶν ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο. Ἐγὼ γὰρ εἶμι, φησὶ, Κύριος ὁ Θεός σου, Θεὸς ζηλωτῆς, ἀποδιδούς ἁμαρτίαν πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με· καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας καὶ μυριάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ φυλάσσει ταῦτα προστάγματά μου. [Ταῦτα δὲ τούτοις καὶ ἐν Εὐαγγελίῳ ἀκούομεν, πῶς ὁ Κύριος τῆς δόξης ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ ἐξ οὐρανῶν παρουσίᾳ ἀφοριεῖ ὡσπερ ὁ ποιμὴν, καὶ τὰ πρόβατα μὲν στήσει ἐκ δεξιῶν, τοὺς δὲ ἐρίφους ἐξ ἐωνύμων. Τότε ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν πρὸ καταβολῆς κόσμου· εἶτα τοῖς ἐξ ἐωνύμων· Ὑπάγετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον ὅπου ὁ βρυγμὸς καὶ ὁ ὄλολυγμὸς τῶν

δόδωντων. Διὰ δὴ τὴν ἀπόφασιν ταύτην σπουδασάτω ἕκαστος διὰ βίου καθαρότητος καὶ τῆς μόνης ἀληθοῦς πίστεως, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν πέλας ἀγάπησιν ἀπολαβεῖν ἐκεῖνα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.]

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΞΒ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας.* Φυγὼν τὸν Σαοὺλ ὁ θεῖος Δαβὶδ, ἦλθε πρὸς τὸν Ἀβιμέλεχ κάκειθεν πρὸς τὸν Ἀγχοῦς, ὃς τῆς Γεθ ἐβασίλευεν. Εἶτα πάλιν κινδύνῳ περιπεσὼν, καὶ τοῦτον διαφυγὼν, καταλαμβάνει τὴν ἔρημον. Ἐν ἧ τόνδε συνέγραψε τὸν ψαλμόν· καὶ ὃν εἶχε περὶ τὸν Θεὸν ἐκκαλύπτων ἔρωτα, καὶ τοῦ Σαοὺλ προαγορεύων τὸν ὄλεθρον. [Καὶ πᾶσι δὲ ἀνθρώποις δέδωκεἀφορμὴν, δι' ὧν ὀφείλουσιν ἐκλιπαρεῖν τὸν Θεὸν καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ ἀναμένειν βοήθειαν.]

β'. *Ὁ Θεὸς, ὁ Θεός μου, πρὸς σέ ὀρθρίζω· ἐδίψησέ σε ἡ ψυχὴ μου.* Ἐξελαύνει, φησὶ, καὶ τὸν ὕπνον ὁ περὶ σέ, Δέσποτα, πόθος, καὶ εἰς τὴν σὴν με διεγείρει προσκύνησιν. *Ποσαπλῶς σοι ἡ σὰρξ μου.* Ὁ Θεοδοτίων, ποσαπλῶς ἐξέδωκεν· ὁ δὲ Ἀκύλας, ἐπετάθη· ὁ δὲ Σύμμαχος, ἰμείρεται. Πάσας δὲ τέθεικα τὰς ἐρμηνεῖας, διδάσκων ὡς οὐ δύο μέρη ἐστὶ τὸ ποσαπλῶς· διαιρουμένου τοῦ πῶς ἀπὸ τοῦ ἀπλῶς· ἀλλ' ὅτι ἐν ἐστὶ μέρος λόγου, τὴν ἐπίτασιν τοῦ πόθου σημαῖνον. Συμφωνεῖ γὰρ, φησὶ, τῷ ἔρωτι τῆς ψυχῆς καὶ ἡ σὰρξ, καὶ τοῖς ἐκείνης οὐκ ἀντιτείνει βουλευμασιν. Βούλεται δὲ εἰπεῖν, ὅτι Καὶ ἡ ψυχὴ μου, καὶ τὸ σῶμά μου, ἰμείρεταί σου καὶ ποθεῖ σε, καθάπερ ὁ διψῶν ὕδωρ ἡδιστόν τε καὶ διεδέστατον. *Ἐν γῆ ἐρήμῳ, καὶ ἀβάτῳ, καὶ ἀνύδρῳ.* [γ'.] *Οὕτως ἐν τῷ ἁγίῳ ὥφθην σοι.* Οὐδεμίαν ἀπὸ τῆς ἐρημίας βλάβην εἰσεδεξάμην· ἀλλ' ὡς παρ' αὐτὴν ἐστηκὼς τὴν ἱεράν σου σκηνὴν, οὕτως σοι τὴν ὕμνωδιαν προσφέρω. Τὸ γὰρ ἐν τῷ ἁγίῳ τὴν σκηνὴν λέγει. Οὐδέπω γὰρ ὁ θεῖος νεὼς ὠκοδόμητο. *Τοῦ ἰδεῖν τὴν δύναμίν σου, καὶ τὴν δόξαν σου.* Παρίσταμαι δέ σοι, τὴν ἄρρητον φανταζόμενος δύναμιν. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ σὴ φύσις ἀνέφικτος, ἀπὸ τῶν ὑπὸ σοῦ γινομένων λαμβάνω τῆς δοξολογίας τὰς ἀφορμάς. [Ὁ δὲ ἐξ ἐθνῶν πεπιστευκὼς λαὸς διηνεκὼς ἂν εἴποι· Οὕτως ἐν τῷ ἁγίῳ ὥφθην σοι· τουτέστιν ἐν τῷ ναῷ· ἐν ᾧ θύη ἀθύτως καὶ μερίζῃ ἀμερίστως καὶ ἐκδαπανᾷ μένων ἀδαπάνητος.]

δ'. *Ὅτι κρεῖσσον τὸ ἔλεός σου ὑπὲρ ζωᾶς, τὰ χεῖλη μου ἐπαινέσουσί σε.* Πάσης τῆς ζωῆς τῆς τῶν πλουτοῦντων, καὶ τῆς τῶν δυναστευόντων, καὶ ἀφρόντιδος, καὶ πολυφρόντιδος, καὶ ἀβροδιαίτου, καὶ ἀνειμένης, τὸν σὸν ἔλεον προαιροῦμαι, καὶ εἰς τὴν σὴν ὕμνωδιαν τὰ χεῖλη κινῶ. ε'. *Οὕτως εὐλόγησώ σε ἐν τῇ ζωῇ μου· ἐν τῷ ὀνόματί σου ἄρῶ τὰς χεῖράς μου.* Τοῦτο δὲ παρὰ πάντα μου τὸν βίον διατελέσωποιῶν· ὕμνων μὲν τῇ γλώττῃ, τὰς δὲ χεῖρας ἐκτείνων, καὶ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν αἰτῶν.

ς'. *Ὡς ἐκ στέατος καὶ πίπτητος, ἐμπλησθεῖ ἡ ψυχὴ μου.* Τὴν δὲ σὴν ὕμνωδιαν πίστιν ὑπολαμβάνω ψυχῆς· καὶ πιμελῆ καὶ εὐτραφῆ ταύτην οἶμαι γίνεσθαι. Χλιδὴ γὰρ μόνιμος, καὶ τρυφῆ, τῶν σῶν λογίων ἢ μελέτη. *Καὶ χεῖλη ἀγαλλιᾶσεως αἰνέσει τὸ στόμα μου.* Οὗ δὴ χάριν μετὰ πάσης σοι προθυμίας προσοίσω τὸν ὕμνον, τὸ ἐντεῦθεν ἐπιστάμενος κέρδος.

ζ', η'. *Εἰ ἐμνημόνεύον σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ.* Ὅτι ἐγενήθης βοηθός μου, καὶ ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πετέργων σου ἀγαλλιᾶσομαι. Τοῦτο δὲ ὁ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν· Ἀναμνησκομαί σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου· καθ' ἐκάστην φυλακὴν ἐμελέτων σε· καὶ σκεπόμενος ἐν ταῖς πτέρυξί σου, εὐφύμουν. Φυλακὰς δὲ λέγει τὰς νυκτερινὰς· διαιρούμενοι γὰρ τὸν νυκτερινὸν καιρὸν οἱ φυλάττειν πεπιστευμένοι, τοῦτο δρῶσι σφᾶς αὐτοὺς διαδεχόμενοι. Καὶ οἱ μὲν τριχῆ διαιροῦσιν, οἱ δὲ τετραχῆ. Καὶ ὁ Κύριος τετάρτη φυλακῆ τῆς νυκτὸς πρὸς τοὺς ἱερούς ἀποστόλους ἐλήλυθε. Λέγει τοίνυν ὁ θεῖος Δαβὶδ, ὅτι Καὶ ἐπὶ στρωμνῆς κατακείμενος, τὸν ἡδιστόν ὕπνον ἀνεβαλλόμενος, καθ' ἐκάστην φυλακὴν τὴν σὴν ἔχων μελέτην· καὶ ὕμνοις τὰς εἰς ἐμὲ γεγενημένας ἡμειβόμενος εὐεργεσίας. Οἷον γὰρ τινι πετέργων σκέπη, τῇ ἀμάχῳ με προμηθεῖα φυλάττεις. [Καὶ τοῦτο δὲ αὐτὸ ὁ ἐξ ἐθνῶν λαὸς πεπιστευκὼς μνημονεύει πάντως ἐπὶ τῆς στρωμνῆς, ἐν τῷ ὄρθρῳ ἀνυμνῶν τὸν τῶν ὄλων Σωτῆρα. Ὅτι ἐγενήθης αὐτὸς βοηθός, καὶ ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πετέργων σου ἀγαλλιᾶσομαι. Πτέρυγας δὲ δικαίως ἂν εἴποι ὁ αὐτὸς παλαιάν τε καὶ νέαν διαθήκην, δι' ἧς σκεπόμενος καὶ τρεφόμενος καὶ ἀγαλλιῶμενος διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας προήχθη εἰς ἀνδρατέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.]

θ'. *Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου.* Οὐδὲ πρὸς βραχὺ, φησὶ, τὸν ἐμὸν λογισμόν τῆς σῆς ἀποστήσαι δύναμαι μνήμης· ἀλλὰ φίλτρῳ θερμῷ πυρευόμενος, οἷόν τιτι κόλλη τῇ μνήμῃ τῷ σῷ πόθῳ προσδέδεμαι. Εἶτα δείκνυσσι τὸν τοῦ πόθου καρπὸν. *Ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου.* Οὕτω γὰρ με διακείμενον ὄρῶν, τῆς σῆς ἀξιοῖς προμηθείας.

ι'. *Αὐτοὶ δὲ εἰς μάτην ἐζήτησαν τὴν ψυχὴν μου.* Οὐδὲν ἡδίκηκότα με σπουδάζουσιν ἀνελεῖν. *Εἰσελεύσονται εἰς τὰ κατώτατα τῆς γῆς.* Ἄλλ' οἶδα ὡς θανάτῳ παραδοθήσονται. Εἶτα καὶ τὸν τρόπον προθεσπίζει τῆς τελευτῆς.

ια'. Παραδοθήσονται εἰς χεῖρας ῥομφαίας. Ὑπὸ πολεμικῆς τοῦτο πείσονται δεξιᾶς. *Μερίδες ἄλωπέκων ἔσονται.* Καὶ τοῦτο, φησὶν, οὐχ ὑπὸ δυνατῶν τινῶν ὑποστήσονται πολέμιων· ἀλλ' ὑπὸ τῶν προσοίκων ἄλλοφύλων· οἳ δίκην ἄλωπέκων, ποτὲ μὲν ἐπίαςι, θαμὰ δὲ καὶ συνεχῶς ἐξελαυνόμενοι φεύγουσιν. Αἰνίττεται δὲ τὸ πρόχειρον νόημα, ὡς τῶν ἐν τῷ πολέμῳ πεσόντων οἱ πλείους οὐδὲ ταφῆς ἀξιοθήσονται, ἀλλὰ προκείσονται τοῖς θηρίοις βορά.

ιβ'. *Ὁ δὲ βασιλεὺς εὐφρανθήσεται ἐπὶ τῷ Θεῷ.* Ἐγὼ δὲ, φησὶ, παρὰ σοῦ τὴν βασιλείαν δεξάμενος, οὐκ ἐπὶ τῷ ἐκείνων ἠσθήσομαι θανάτῳ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ σῇ προμηθείᾳ, δι' ἧς ἐξέφυγον τὰς παντοδαπὰς τῶν πολέμιων ἐπιβουλὰς. *Ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ ὅτι ἐνεφράγη στόμα λαλούντων ἄδικα.* Μετὰ παρρησίας δὲ λοιπὸν ἅπαντες καὶ ὀνομάσουσι βασιλέα, καὶ κατὰ τῆς τούτου σωτηρίας ὀμοῦνται· οὐκ ἔτι δεδιότες τοὺς συκοφάντας, ὧν ἐν ἐφράγῃ τῷ θανάτῳ τὸ στόμα. Τοῦ μὲν γὰρ Σαοὺλ περιόντος, ἐδεδείξαν τὴν πρὸς τὸν Δαβὶδ διάλεξιν· τούτου δὲ τελευτήσαντος, ἀδεῶς λοιπὸν ἅπαντες καὶ τῷ βασιλεῖ τὸ πρέπον ἀπένεμον γέρας, καὶ ὄρκον ἐποιῶντο τοῦ βασιλέως τὴν σωτηρίαν, φιλοτιμίαν τοῦτο καὶ πρόφασιν εὐνοίας ποιούμενοι.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΕΓ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.* Καὶ οὗτος ὁ ψαλμὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἔχει. Διηγεῖται δὲ τὰς ὑπὸ Σαοὺλ γεγενημένας ἐπιβουλὰς· καὶ προλέγει τὴν τούτων ἀπαλλαγὴν. [Προλέγει δὲ δι' ὧν ὀφείλειπροσευχῶν ὁ ἐξ ἔθνῶν λαὸς ἐπιστρέφων δυσωπεῖν τὸν Σωτῆρα.]

β'. *Εἰσάκουσον, ὁ Θεὸς, φωνῆς μου, ἐν τῷ δέεσθαί με πρὸς σέ· ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ ἐξελοῦ τὴν ψυχὴν μου.* Δέξαι μου, φησὶ, Δέσποτα, τὴν ἰκετείαν· καὶ ῥῶσόν μου τὴν διάνοιαν· ὥστε μὴ δεδιέναι τῶν πολέμιων τὰς προσβολὰς.

γ'. *Σκέπασόν με ἀπὸ συστροφῆς πονηρευομένων, ἀπὸ πλήθους ἐργαζομένων ἀδικίαν.* Σὺ στροφὴν καλεῖ τὴν ὁμόνοιαν, καὶ τὴν ἐν κακῷ συμφωνίαν, ἧς ἀντιβλεῖ κρείττων ἀποφανθῆναι, οἷόν τι τι τειχίῳ τῇ θείᾳ κηδεμονίᾳ περιφραττόμενος. Εἶτα διηγεῖται αὐτῶν τὰ παντοδαπὰ μηχανήματα.

δ', ε'. *Οἳ τινες ἠκόνησαν ὡς ῥομφαίαν τὰς γλώσσας αὐτῶν· ἐνέτειναν τόξον αὐτῶν, πρᾶγμα πικρόν. Τοῦ κατατοξεῦσαι ἐν ἀποκρύφοις ἄμωμον.* Συκοφαντίας, φησὶ, ῥάπτουσιν εἰς τὸν κατ' ἐμοῦ τυρευόμενον πόλεμον· καὶ ταῦτα μηδεμίαν ἐμοῦ παρεσχηκότος αἰτίαν. Ἄμωμον γὰρ ἐντεῦθεν, τὸν ἀναίτιον λέγει. Τὸ δὲ πρᾶγμα πικρόν, ὁ Ἀκύλας ῥῆμα πικρὸν εἶρηκε· καὶ ὁ Θεοδοτίων, λόγον πικρόν· καὶ ὁ Σύμμαχος, Ἐπλήρωσαν τόξον ἑαυτῶν, λόγον πικρόν. Τὸ δὲ ἐν ἀποκρύφοις, κρυφῆ ὁ Σύμμαχος εἶρηκεν· τουτέστιν, ἐνέδραις καὶ λόχοις κεχρημένοι. Τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἐπαγόμενα διδάσκει.

ζ'. *Ἐξάπινα κατατοξεύουσιν αὐτὸν, καὶ οὐ φοβηθήσονται.* Λοχῶντες, φησὶν, ἐξαίφνης ἐπίαςιν, οὐ δειμαίνοντες τὸν ἐφορῶντα Θεόν. *Ἐκραταίωσαν ἑαυτοῖς λόγον πονηρόν· διηγῆσαντο τοῦ κρύψαι παγίδας.* Τοῦτο σαφέστερον ὁ Σύμμαχος εἶρηκεν· Ἐκράτουναν λόγον πονηρόν, εἰσηγήσαντο κρύψαι παγίδας. Τὸν γὰρ ἐμὸν καττύνοντες θάνατον, εἰσηγήσαντο καὶ συνεβουλεύσαντο, ποίαις δεῖ χρῆσασθαι κατ' ἐμοῦ μηχαναῖς, καὶ τῷ ἔργῳ τοὺς λόγους ἐκράτουναν· ταῦτα δὲ τολμῶσιν, οὐδένα προμηθεῖσθαι τῶν ἀνθρωπίνων ἠγούμενοι. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὰ ἐπαγόμενα· *Εἶπαν· Τίς ὄψεται αὐτούς;* Ἦγούνται, φησὶ, μηδένα εἶναι τῶν γι νομένων κριτήν. [Τοῦτο μὲν οἱ περὶ τὸν Ἀβεσσαλὼμ καὶ τὸν Σαοὺλ καὶ τοὺς λοιπούς· τοῦτο δὲ καὶ οἱ παράνομοι οἱ κατὰ καιρὸν μηχανὰς καὶ πάγας κατὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ συστησάμενοι. Καὶ ὄρα τί φησι διὰ τῶν ἐξῆς.]

ζ'. *Ἐξηρεύνησαν ἀνομίαν, ἐξέλιπον ἐξ ἐρευνῶντες ἐξερευνήσεις.* Πάντα, φησὶν, ἐκίνησαν λογισμόν· πᾶσαν ἐπενόησαν κατ' ἐμοῦ μηχανήν· οὐδὲν ἐπιβουλῆς καταλελοίπασιν εἶδος, προφανῶς ἐπιόντες, κρύβδην λοχῶντες, κατασκόποις χρώμενοι, τὰς ἐρήμους περινοστοῦντες, τὰ πετρώδη χωρία διερευνώμενοι [ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς ἀναζητοῦντες τοὺς ἀθλητὰς τῆς εὐσεβείας, περὶ ὧν φάσκει ὁ θεῖος Παῦλος, ὧν οὐκ ἦν ἄξιός ὁ κόσμος]. *Προσελεύσεται ἄνθρωπος, καὶ καρδία βαθεῖα.* [η'.] *Καὶ ὑψωθήσεται ὁ Θεός.* Τοῦτο σαφέστερον ὁ Θεοδοτίων ἠρμήνευσε· λέγει δὲ οὕτως· Καὶ διάνοιαν ἀνδρὸς, καὶ καρδίαν βαθεῖαν κατατοξεύσει ὁ Θεός. Κἂν γὰρ μυριάκις αὐτῶν κατακρύψωσι τὰ ἐπιτηδεύματα, δῆλα ταυτὰ ἐστὶ τῷ πάντ' ἐφορῶντι Θεῷ· ὃς τὸ οἰκεῖον ὑποδείκνυσιν ὕψος, δίκας τοὺς τοιούτους εἰσπραττόμενος. *Βέλος νηπίων ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν.* [θ'.] *Καὶ ἐξησθένησαν ἐπ' αὐτούς αἱ γλώσσαι αὐτῶν.* Ἀλλ' ὁμως καὶ τοσαύτη δεινότητι χρώμενοι, διήμαρτον τοῦ σκοποῦ. Καθάπερ γὰρ τὰ παρὰ τῶν κομιδῆ νέων ἀφιέμενα βέλη βλάβην οὐδεμίαν ἐπιφέρει τοῖς δεχομένοις, οὕτως αἱ τούτων γλώσσαι, τοὺς μὲν βληθέντας οὐκ ἔβλαψαν· κατὰ δὲ τῶν τινα ξάντων ἢ λάβῃ κεχώρηκεν. *Ἐταράχθησαν πάντες οἱ θεωροῦντες αὐτούς.* Οἱ δὲ θεασάμενοι αὐτοὺς τῶν ἐγχειρημάτων διαμαρτόντας, θορύβου καὶ δέους πλησθήσονται, ἢ ἐπλήσθησαν, καὶ τὴν θείαν ἐθαύμασαν πρόνοιαν. Τοῦτο γὰρ τὰ μετὰ ταῦτα δηλοῖ.

ι'. *Καὶ ἐφοβήθη πᾶς ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγει λαν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ· καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ συνῆκαν.* Ἐν περινοίᾳ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας γενόμενοι, τὸ θεῖον κριτήριον ἔδεισαν.

ια'. *Εὐφρανθήσεται δίκαιος ἐν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐλπιδί ἐπ' αὐτόν.* Διαφερόντως δὲ οἱ τῶν θείων νόμων [παλαιᾶς τε καὶ νέας διαθήκης] ἐπιμελούμενοι, θυμηδίας ἐμφορηθέντες, τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίδα· βεβαίαν ἐργάσονται. *Καὶ ἐπαινεθήσονται πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.* Καὶ τὴν παρὰ ἀνθρώπων δὲ καρπώσονται εὐκλειαν οἱ τὸν λογισμὸν πρὸς Θεὸν διευθύνοντες, καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς εὐθείας ἔξω βαδίζειν οὐκ ἀνεχόμενοι. [Τοῦτο δὲ εὖροι ἂν τις κατωρθώκοτας τὸν Δαβὶδ καὶ τοὺς κατ' αὐτόν καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους· λέγω δὴ τοὺς ἀθλοφόρους μάρτυρας καὶ τοὺς ἀθλητὰς τῆς εὐσεβείας.]

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΞΔ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς τῷ Δαβίδ· ῥῆθ' Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκιήλ, καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας, ὅτε ἔμελλον ἐκπορεύεσθαι.* Ἐν ἐνίοις δὲ ἀντιγράφοις πρόσκειται, *ᾨδὴ Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκιήλ, καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας, ὅτε ἔμελλον ἐκπορεύεσθαι.* Ταῦτα οὔτε τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει, οὔτε οἱ ἄλλοι ἐρμηνευταί, οὔτε οἱ Ἑβδομήκοντα ἐν τῷ Ἐξαπλῷ· ἀλλὰ τις, ὡς ἔοικε, ταύτην προστέθεικε τὴν ἐπιγραφὴν, οὔτε τῇ τοῦ ψαλμοῦ διανοίᾳ προσεσηκῶς, οὔτε τὴν ἱστορίαν μεμαθηκῶς. Πρῶτον μὲν γὰρ ὁ Ἱερεμίας αἰχμαλωσίας οὐκ ἔκοινώνησεν· ἀλλ' αἴρεσιν λαβὼν διάγειν ὅπου βούλεται, τὴν ἐν τῇ πατρίδι διαγωγὴν εἴλετο. Ὅθεν οὐδαμῶς τοῖς ἐκπορευομένοις εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἀρμόττει· ἀλλὰ τοῖς ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ διάγουσι. Πόρρω γὰρ ὄντες τῆς πατρίδος, καὶ ὑμνεῖν μὲν τὸν Θεὸν ποθοῦντες, τῷ νόμῳ δὲ τοῦτο ποιεῖν κωλυόμενοι· αὐτῶν γὰρ ἐστὶ φωνή, *Πῶς ἄσωμεν τὴν ῥῆθ' Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;* ἔλεγον ἐν Βαβυλῶνι τὸν Θεὸν ἰκετεύοντες. β', γ'. *Σοὶ πρέπει ὕμνος, ὁ Θεὸς, ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ. Εἰσάκουσον προσευχῆς μου, πρὸς σὲ πᾶσα σὰρξ ἤξει.* Καὶ πάντα δὲ τοῦ ψαλμοῦ τὰ ῥητὰ, τοῖς ἐν Βαβυλῶνι διάγουσι πρόσφορα. Οὗτοι γὰρ τῆς ἐπανόδου γλιχόμενοι, ταύτην τῷ θεῷ τὴν ὑμνωδίαν προσέφερον. Ἀναμείκται δὲ τῇ περὶ τούτων προρρήσει καὶ τῆς τῶν ἐθνῶν σωτηρίας ἢ προφητεία. *Σοὶ πρέπει ὕμνος, ὁ Θεὸς, ἐν Σιών, καὶ σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλήμ.* Ἐν ἐκείνῃ, φησὶ, τῇ πόλει προσφέρειν σοὶ τὸν ὕμνον προσεταξας· ἐκεῖ τοίνυν ἀποδοῦναί σοι τοῦτον ἀντιβόλῳ. [Περὶ δὲ ταύτης ὁ μακάριος Παῦλος ἔφη τοῖς ἔθνεσι· Προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζώντος, Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ. Ταῦτα δὲ εἰρηται τῷ Ἀποστόλῳ περὶ τῆς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας.] *Εἰσάκουσον προσευχῆς μου.* Δέξαι μου, φησὶ, τὴν δέησιν, καὶ τῶν τῆς αἰχμαλωσίας με δεσμῶν ἐλευθέρωσον. [Τοῦτο μὲν ὁ ἀνδραποδισθεὶς ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ λαὸς προσευχόμενος βοᾷ· τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων ἀποδράσει ἐπειγόμενος αἰχμαλωσίας ἀντιβόλει· καὶ σαφέστερον αὐτὸ διὰ τῶν ἐξῆς ἔφησεν ἐν τῷ εἰπεῖν·] *Πρὸς σὲ πᾶσα σὰρξ ἤξει.* Τῆς τῶν ἐθνῶν θεογνωσίας σαφὴ τοῦτο προρρήσιν ἔχει. Νῦν γὰρ, φησὶν, ἡμεῖς ἰκετεύομεν τῆς ἐπανόδου τυχεῖν, καὶ ἐν τῷ ἀφιερωμένῳ σοι ναῷ τὸν ὕμνον προσενεγκεῖν· μικρὸν δὲ ὕστερον πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἢ φύσις, τῆς πολυθέου πλάνης ἀπαλλαγείσα, πρὸς σὲ τὸν ἀληθινὸν δραμεῖται Θεόν. δ'. *Λόγοι ἀνόμων ὑπερδυνάμωσαν ἡμᾶς.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως· *Λόγοι ἀνόμων κατεδυνάστευσάν με.* Δυσσεβέσι, φησὶ, καὶ ἀνομία συζῶσιν ἀνθρώποις δουλεύειν ἠνάγκασμαι. Εἶτα τῆς δουλείας τὴν αἰτίαν διδάσκει. *Καὶ ταῖς ἀσεβείαις ἡμῶν σὺ ἰλάσῃ.* Οὐκ ἀδίκως, φησὶ, κατεκρίθην δουλεύειν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπ' ἐμοῦ πάλαι τολμηθεῖσαν ἀσεβείαν· ἧς ἀπαλλαγῆναι διὰ τῆς σῆς φιλανθρωπίας ἀντιβόλῳ. Ἐντεῦθεν μακαρίζουσι τὴν τῆς πατρίδος διαγωγὴν, ὡς διδάσκαλον καὶ πρόξενον εὐσεβείας. ε'. *Μακάριος ὃν ἐξελέξω καὶ προσελάβου· κατασκηνώσει ἐν ταῖς αὐλαῖς σου, πλησθησόμεθα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ οἴκου σου.* Ζηλωτὸς, φησὶ, καὶ μακάριος ὁ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὑπὸ σοῦ προτετιμημένος λαός. Ταῖς γὰρ ἱεραῖς σου προσεδρευῶν αὐλαῖς, τὴν ἐκεῖθεν ὠφέλειαν καὶ εὐλογίαν καρποῦται. *Ἅγιος ὁ ναὸς σου.* [ζ'.] *Θαυμαστός ἐν δικαιοσύνῃ.* Ἁγιασμοῦ γὰρ πλήρης ὁ σὸς ναὸς, καὶ τὴν σὴν δικαιοσύνην διὰ τῶν σῶν λογίων διδάσκει τοὺς προσιόντας. *Ἐπάκουσον ἡμῶν, ὁ Θεὸς, ὁ σωτὴρ ἡμῶν· ἢ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσῃ μακρὰν.* Πάλιν ἐνταῦθα τὴν τῆς οἰκουμένης σωτηρίαν προλέγει, καὶ τῆς τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ ἀναμνησκει προρρήσεως· ἐκείνου γὰρ ἐστὶ φωνή, *Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν.* Τοῦτον καὶ ἐνταῦθα "ἐλπίδα" ἐκάλεσε πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσῃ μακρὰν. Σημαίνει δὲ διὰ τούτων τοὺς τε ἐν ταῖς νήσοις οἰκοῦντας, καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἀντίπερα ἡπείροις ἀνθρώπους, καὶ τοὺς τὰ τέρματα τῆς οἰκουμένης κληρωθέντας οἰκεῖν. Ἐπάκουσον ἡμῶν, φησὶν, ὁ μικρὸν ὕστερον πᾶσαν τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν τῷ τῆς θεογνωσίας καταναγάζων φωτί. Εἶτα τὴν δύναμιν, ὡς ἐνεστι, τοῦ Θεοῦ διηγεῖται.

ζ', η'. *Ἐτοιμάζων ὄρη ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ· περιεζωσμένος ἐν δυναστείᾳ.* Ὁ συνταράσσων τὸ κύτος τῆς θαλάσσης· ἤχος κυμάτων αὐτῆς τίς ὑποστήσεται; Τὸ ἐτοιμάζων, ἐδράζων ὁ Σύμμαχος εἶρηκε. Τὸ δὲ συνταράσσων, ὁ Θεοδοτίων καταπραῦνων. Λέγει δὲ, ὅτι τὰ μὲν ὄρη ἐδραῖα ποιεῖς, καὶ ἀκίνητα· τὴν δὲ θάλασσαν κινεῖς ὅτε βούλει, καὶ πάλιν κατευνάζεις, ἧς οὐδὲ ἤχος τίς ἐστὶ τοῖς ἀκούουσιν· ἐπιτελεῖς δὲ τούτων ἕκαστον, δυνάμει χρώμενος ἀρρήτῳ καὶ ἀμετρήτῳ· ἦν ὡσπερ τινὰ περικείμεσαι ζώνην. [Ζωὴ γὰρ

ὑπάρχων μεταδίδως τοῖς εἰς σέ πιστεύουσι καὶ τοῖς ἀκινήτοις τὸ πεπῆχθαι παρέχεις.] Ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἐξωσμένος εὐσταλέστερός ἐστι περὶ τὸ πράττειν ὃ βούλεται, ζώνην τροπικῶς τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν προσηγόρευσεν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐφεξῆς τῆς καὶ νῆς διαθήκης ὑψηγείται τὰ κατορθώματα. *Ταραχθήσονται τὰ ἔθνη τὰ τῶν ἀποστόλων κηρύγματα παρεδήλωσεν, ἃ ταραχὴν καὶ ζάλην εὐθὺς τοῖς ἀνθρώποις ἐκίνησε, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν.* Ἡλθον γὰρ, ἔφη, διχάσαι ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, υἱὸν ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, θυγατέρα ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, νόμφην ἀπὸ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. [Καὶ ὁ Ἀμβρακὸς δὲ προλέγων ταῦτά φησι. *Ἐπεβίβασας εἰς θάλασσαν τοὺς ἵππους σου ταρασσοντας ὕδατα πολλά.* Τοὺς ἀποστόλους, ὧν λέγει τὴν ἵππασίαν ἀντὶ τοῦ διδαχὴν σωτηρίαν γενήσεσθαι.] Μετὰ ταῦτα δὲ τὴν ζάλην κατέπαυσε, καὶ τὴν εἰρήνην ἅπασιν ἐπρυτάνευσε, [φήσας, *Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν.*] θ'. *Καὶ φοβηθήσονται οἱ κατοικοῦντες τὰ πέρατα, ἀπὸ τῶν σημείων σου.* Ἠγήσατο μὲν γὰρ ἡ ταραχὴ ἠκολούθησε δὲ ὁ φόβος, τῷ μεγέθει τῶν θαυμάτων γενόμενος, καὶ τὴν εὐσέβειαν ἐξεπαίδευσεν. *Ἐξόδους πρωΐας καὶ ἐσπέρας τέρψεις.* Τῷ γὰρ φόβῳ τῶν θαυμάτων καταπλαγέντες οἱ ἄνθρωποι, τὴν προτέραν πλάνην καταλιπόντες, καὶ τὸν ὄντα γνόντες Θεὸν, καὶ ἀρχομένης καὶ ληγούσης ἡμέρας τὴν τερπνὴν καὶ ἀρεστὴν τῷ Θεῷ προσφέρουσιν ὑμνωδίαν. Τοῦτο γὰρ ὁ Σύμμαχος παρεδήλωσε, *Τὰς προελεύσεις τοῦ ὄρθρου,* καὶ τὴν ἐσπέραν ὑμνολογοῦσιν.

ι'. *Ἐπεσκέψω τὴν γῆν, καὶ ἐμέθυσας αὐτήν· ἐπλήθυνας τοῦ πλουτίσαι αὐτήν.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως εἶρηκε, Πολυκαρπία πλουτίσεις αὐτήν. Οὐκ ἔτι γὰρ μόνοις ἡμῖν τὴν πνευματικὴν ἀρδεῖαν προσφέρεις· ἀλλὰ πᾶσαν εἰς κόρον ἀρδεύεις τὴν οἰκουμένην· ἐπλήθυνας τοῦ πλουτίσαι αὐτήν. *Ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων.* Ὁ δὲ Σύμμαχος εὐκτικῶς τὰ τρία τέθεικεν· Ἐπίσκεψαι τὴν γῆν, καὶ ποτιεῖς αὐτήν, πολυκαρπία πλουτίσεις αὐτήν, ὄχετοῖς Θεοῦ μεστοῖς ὑδάτων· Τὴν δὲ πάλαι ἄκαρπον οἰκουμένην, εὐκαρπον ὁμοῦ καὶ πολυκαρπον ἀνέδειξεν ὁ Δεσπότης, τοῖς θείοις ὄχετοῖς τὴν ἀρδεῖαν προσενεγκών. Ὅχετοὶ δὲ Θεοῦ πλήρεις ὑδάτων τίνες ἂν εἴεν ἕτεροι, ἢ οἱ θεοὶ ἀπόστολοι; περὶ ὧν ὁ Δεσπότης ἔφη Χριστός· *Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος·* καὶ πάλιν, *Ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλ' ἔσται τὸ ὕδωρ ὃ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, πηγὴ ὕδατος ζῶντος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.* Καὶ ποταμὸς δὲ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἢ εἰς ὄχετους διαιρουμένη, καὶ τούτῳ μὲν τὸν λόγον τῆς σοφίας προχέουσα, ἑτέρῳ δὲ χορηγοῦσα τὴν γνῶσιν, ἄλλῳ δὲ τῶν ἰαμάτων χάρισμα, καὶ ἄλλῳ γένη γλωσσῶν, καὶ διὰ τούτων τὴν οἰκουμένην ἀρδεύουσα. *Ἡτοίμασας τὴν τροφὴν αὐτῶν, ὅτι οὕτως ἡ ἐτοιμασία.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως, Τελεσφορήσεις τὴν πανσπερμίαν αὐτῆς, οὕτως ἠδρασας αὐτήν. Τῆς γὰρ προτέρας αὐτὴν πλάνης ἐλευθερώσας [καὶ ἐν τοῖς εὐσεβέσι δόγμασι βεβαιώσας], τοὺς τῆς ἀρετῆς παρασκευάσεις τελεσφορήσαι καρπούς· οἱ σε μὲν εὐφρανουσί, τοὺς δὲ βλαστάνοντας διαθρέψουσι. Κατὰ γὰρ τοὺς Ἑβδομήκοντα, ὁ φυόμενος καρπὸς, αὐτῶν ἐστὶ τῶν φυόντων τροφή· *Ἡτοίμασας γὰρ, φησὶ, τὴν τροφὴν αὐτῶν, ὅτι οὕτως ἡ ἐτοιμασία σου.* Ἐπὶ τούτῳ, φησὶ, φέρειν αὐτοὺς τὸν καρπὸν παρεσκευάσας, ὥστε διὰ τούτου τρέφεσθαι.

ια'. *Τὰς αἰλακας αὐτῆς μέθυσον.* Ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι πρόρρησις ἐστὶ μελλόντων, καὶ οὐ γεγενημένων διήγησις. *Πλήθυνον τὰ γεννήματα αὐτῆς.* Ἐπίμεινον, φησὶ, Δέσποτα, καθάπερ τινὰς αἰλακας, τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν ἄρδων, καὶ εἰς καρποφορίαν διεγείρων. *Ἐν ταῖς σταγόσιν αὐτῆς εὐφρανθήσεται ἀνατέλλουσα.* Εὐφρανουσί δὲ αὐτήν, καὶ ἀνθῆσαι παρασκευάσουσιν, αἱ κατὰ καιρὸν παρὰ τῶν διδασκάλων φερόμεναι ψεκάδες.

ιβ'. *Εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου.* Ἐνιαυτὸς χρηστότητος, ὁ παρὰ Ἡσαΐα κληθεὶς ἐνιαυτὸς Κυρίου δεκτός· *Πνεῦμα γὰρ, φησὶ, Κυρίου ἐπ' ἐμέ· οὗ εἴνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίῳ δεκτόν.* Ἐνιαυτὸν τοίνυν χρηστότητος, τὸν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ὀνομάζει χρόνον, ὡς μίαν αὐτῷ καρποφορίαν προσφέροντα τὴν εὐσέβειαν. Τούτῳ τὴν εὐλογίαν ὁ προφητικὸς ἐπεύχεται λόγος. *Καὶ τὰ πεδία σου πλησθήσονται πίότητος.* [ιγ'] *Πιανθήσονται τὰ ὄραϊα τῆς ἐρήμου· καὶ ἀγαλλίασιν οἱ βουνοὶ περιζώσονται.* Ταύτης δὲ τῆς χρηστότητος ἐπιφαινομένης, ἢ πάλαι ἔρημος ὄριμον δώσει καρπὸν. Καὶ οἱ ταῖς τῶν δαιμόνων θυσίαις μαινόμενοι βουνοὶ, τοὺς τὸν Θεὸν διηνεκῶς ὑμνοῦντας, καὶ τὸν ἀγγελικὸν ἀσπαζομένους βίον ὑποδεξάμενοι, λαμπροὶ τινες ἔσονται καὶ περιβλεπτοί. Τοῖς δὲ λόγοις καὶ τὰ πράγματα μαρτυρεῖ. Ὁρῶμεν γὰρ συντρέχοντας ἅπαντας πρὸς τοὺς τὰς ἀκρωρείας κατειληφότας, καὶ τὴν ἀκροτάτην ἀρετὴν μετιόντας.

ιδ'. *Ἐνεδύσαντο οἱ κριοὶ τῶν προβάτων.* Κριοὺς προβάτων καὶ Ἰεζεκιὴλ ὁ προφήτης τοὺς δυνατοὺς ὀνομάζει. Ἀλλ' ἐκεῖνος κατηγορεῖ, ὅτι τὴν καλὴν νομὴν ἐνέμοντο, καὶ τὴν λοιπὴν τοῖς ποσὶ κατεπάτουσαν· καὶ τὸ καθαρὸν ὕδωρ ἔπινον, καὶ τὸ λοιπὸν τοῖς ποσὶ συνετάραττον. Ἐνταῦθα δὲ, ἀγαθὰ καὶ τούτοις θεσπίζεται. Λέγει γὰρ αὐτοὺς ἐνδύεσθαι καὶ ἀμφιένυσθαι· τὴν δὲ τοῦ ἐνδύματος φύσιν ὁ θεσπέσιος λέγει Παῦλος, *Ὅσοι γὰρ, φησὶν, εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.* Ἐπειδὴ γὰρ ἀλιείας τὴν ἀρχὴν, καὶ χειροτέχνας, καὶ πενία συζῶντας ὁ Δεσπότης Χριστὸς ἐξελέξατο, προθεσπίζει τοῦ Πνεύματος

ἡ χάρις, καὶ τῶν πλουτούντων καὶ δυναστευόντων τὴν σωτηρίαν. Διὸ φησιν· *Ἐνεδύσαντο οἱ κριοὶ, τῶν προβάτων*· οὐ γὰρ μόνον τὰ ἄλλα πρόβατα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κριοὶ προσίασι τῷ σωτηρίῳ βαπτίσματι. *Καὶ αἱ κοιλάδες πληθυνούσι σῖτον*. Καὶ οἱ πενία δὲ συγκληρωθέντες, καὶ εὐσεβεῖν προαιρούμενοι, τὸν οἰκεῖον καρπὸν προσοίσουσι τῷ Θεῷ, ὁ μὲν τριάκοντα, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ ἑκατόν. *Κεκράζονται, καὶ γὰρ ὑμνήσουσιν*. Ἄπαντες δὲ οἱ προλεχθέντες σὺν πάσῃ προθυμίᾳ τὸν Θεὸν ἀνυμνήσουσι, τὸν τοιαύτην μεταβολὴν τῆ τῶν ἀνθρώπων δωρησάμενον φύσει. Οἶδαμεν οὖν, ὡς τινες τῶν συγγραφέων, ἐξ ἐπιπολῆς νενοηκότες τὰ εἰρημένα, τούτων ἕκαστον ἔφασαν γεγενῆσθαι μετὰ τὴν τῆς αἰχμαλωσίας ἐπάνοδον, εὐετηρίας αὐτοῖς πρὸς τῆ ἐλευθερία παρασχεθείσης, καὶ ὑετῶν ἀφθόνων, ὡς καὶ τὸν Ἰορδάνην πλημμυρεῖν. Αὐτὸν γὰρ ἔφασαν κεκληῆσθαι τοῦ Θεοῦ Ποταμόν. Ἐγὼ δὲ μηδὲν τοιοῦτον παρὰ τῆς ἱστορίας γεγενῆσθαι μεμαθηκώς· ἐν πολλῇ γὰρ διήγαγον ἐπὶ πλείστον πενία, ὡς ὁ Ἑσδρας ἐδίδαξεν· εὐρῶν δὲ καὶ τῆς τῶν ἐθνῶν σωτηρίας τὴν πρόρρησιν ἐν τῷ ψαλμῷ προφανῆ· *Πρὸς σὲ γὰρ, ἔφη, πᾶσα σὰρξ ἤξει, καὶ Ἐπάκουσον ἡμῶν, ὁ Θεός, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ἡ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσῃ μακρὰν*. Ταύτην ἀκόλουθον τοῖς ῥητοῖς ἐκείνοις ὑπέλαβον τὴν διάνοιαν. Οἱ δὲ τοῖς μύθοις χαίροντες, καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ τὴν οἰκοδομὴν φανταζόμενοι, καὶ καθάπερ ὄνειρους τοὺς οἰκεῖους λογισμοὺς ἐξηγούμενοι, οὐ γεγενῆσθαι ταῦτα, ἀλλ' ἔσσεσθαι μετὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀνάκλησιν ἔφασαν, πρὸς τῆ τῶν ἄλλων δογμάτων διαφθορᾷ, καὶ τοῦτον προστεθεικότες τὸν μῦθον. Οὐς ληρεῖν καταλιπόντες, τῶν θεῶν λογίων ἀψώμεθα, μετὰ τοῦ Δαβὶδ βοῶντες. *Λύχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς τοῖς τρίβοις μου*.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΞΕ΄ ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, Ὡδὴ ψαλμοῦ ἀναστάσεως*. Οὐδὲ ταύτην τὴν προσθήκην τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει, οὐδὲ οἱ ἄλλοι ἐρμηνευταί, οὐδὲ οἱ Ἑβδομήκοντα ἐν τῷ Ἑξαπλῷ· ἀλλὰ καὶ ταύτην τινες, ὡς ἔοικε, προστεθείκασι. Καὶ τοῦτον δὲ τὸν ψαλμὸν ὁ θεῖος Δαβὶδ τοῖς ἐν Βαβυλῶνι δορυαλώτοις συνέγραψεν· οὐκ ἔτι μὲν τῆς ἐπανόδου τυχεῖν ἰκετεύουσιν, ἀλλ' ἤδη ταύτης τετυχηκόσι, καὶ τῆς πορείας ἀγαμένοις. Προλέγει δὲ κατὰ ταῦτόν καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν σωτηρίαν.

β'. *Ἀλαλάζατε τῷ Θεῷ, πᾶσα ἡ γῆ· ψάλατε δὲ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· δότε δόξαν ἐν αἰνέσει αὐτοῦ*. Ἄπαντες ἡμῖν, φησὶν, ἄνθρωποι, τῆς ὑμνωδίας κοινωνήσατε, καὶ τῷ Θεῷ τὸ προσῆκον μεθ' ἡμῶν ἀναπέμψατε σέβας· εἰκότως δὲ εἰς τὴν τοιαύτην κοινωνίαν καλοῦσιν ἅπασαν τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν. Ἐν αὐτοῖς γὰρ τὰ τῆς ἀπάντων προδιεγράφετο σωτηρίας. Καθάπερ γὰρ αὐτοὶ τῆς τῶν Βαβυλωνίων ἀπηλλάγησαν δουλείας· οὕτως ἅπαντες ἄνθρωποι[μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος] τῆς πικρᾶς τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἠλευθερώθησαν. Εἶτα διδάσκουσι τῆς ὑμνωδίας τὸν τρόπον.

γ'. *Εἶπατε τῷ Θεῷ· Ὡς φοβερὰ τὰ ἔργα σου! ἐν τῷ πλήθει τῆς δυνάμεως σου ψεύσσονται σε οἱ ἐχθροί σου*. Θαυμάσατε, φησὶν, εἰς δύναμιν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γεγενημένα θαύματα. Τοσαῦτα γὰρ εἰσι καὶ τοιαῦτα, ὡς τὴν ὑπερβολὴν τῶν γινομένων, ἀπιστεῖσθαι παρὰ τῶν δυσσεβῶν. Ἐχει δὲ καὶ ἑτέραν διάνοιαν ὑπὸ τῆς ἀληθείας μαρτυρουμένην, τὸ, *Ἐν τῷ πλήθει τῆς δυνάμεώς σου, ψεύσσονται σε οἱ ἐχθροί σου*. Ὅτι ἂν, φησὶ, τῷ φωτὶ τῆς θεογνωσίας καταυγάσας τὴν οἰκουμένην, εἰς εὐσέβειαν μεταβάλλῃ τοὺς πλείστους, τῆνικαῦτα καὶ οἱ τῷ τῆς ἀπιστίας κατεχόμενοι σκότῳ ὑποκριθήσονται τὴν εὐσέβειαν, ἀρνούμενοι τὴν ἀσέβειαν. Καὶ τοῦτο διηνεκῶς ὀρῶμεν γινόμενον. Πολλοὶ γὰρ τῆ Ἑλληνικῇ πλάνῃ δουλεύοντες, ὁμολογῆσαι τοῦτο προφανῶς οὐ τολμῶσι. Καὶ Ἰουδαῖοι δὲ στενοχωρούμενοι, τοῦ σταυροῦ τὴν νίκην ὑμνοῦσι, καὶ πανταχόθεν τῆς προφητείας ἢ ἀλήθεια δείκνυται.

δ'. *Πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτωσάν σοι, καὶ ψαλάτωσαν. Ψαλάτωσαν δὲ τῷ ὀνόματί σου, Ὑψιστε*. Τοῦτο σαφέστερον ὁ Σύμμαχος εἶρηκε· Πάντες οἱ ἐπὶ γῆς προσκυνήσουσί σε μελωδοῦντες, ἄσουσι τὸ ὄνομά σου. Πρόρρησις δὲ ταῦτα τοῦ παρόντος καιροῦ, καθ' ὃν ἐν ἅπασιν τοῖς ἔθνεσιν ὁ τῶν ὅλων ὑμνεῖται Θεός· καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς Ὑψιστος παρὰ πάντων καλεῖται.

ε'. *Δεῦτε, καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ· ὡς φοβερὸς ἐν βουλαῖς, ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων*. Ἐπιστήσατε, φησὶ, τὸν νοῦν, καὶ κατανοήσατε τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γινομένων ἕκαστον, καὶ τὴν ἄρρητον αὐτοῦ σοφίαν θαυμάσατε, δι' ἧς τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ποδηγεῖται πρὸς εὐσέβειαν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Θεοδοτίων νενόηκε. *Φοβερὸς ἐν βουλαῖς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων*· ὁ δὲ Σύμμαχος, *Φοβερὰ μηχανήματα ὑπὲρ υἱῶν ἀνθρώπων*. Φοβεραῖς γὰρ, φησὶ, καὶ θαυμασταῖς μηχαναῖς, ὑπὲρ τῆς τῶν ἀνθρώπων κέρχηται σωτηρίας. Εἶτα διηγείται τὰ πάλαι γινόμενα.

ς'. *Ὁ μεταστρέφων τὴν θάλασσαν εἰς ξηρὰν· ἐν ποταμῷ διελεύσονται ποδί*. Ὁ χρόνος ἐνταῦθα ἐνήλλακται· τὰ γὰρ παρεληλυθότα ὡς ἐσόμενα εἶπεν. Οἱ δὲ ἄλλοι τὸν χρόνον ἐφύλαξαν. Καὶ φησὶν ὁ Σύμμαχος οὕτως, *Μετέβαλε θάλασσαν εἰς ξηρὰν, ποταμὸν διέβησαν ποδί*. Οὗτος γὰρ ἐστὶ, φησὶν, ὁ Θεός, ὁ καὶ ἡμῖν τὴν σωτηρίαν δωρούμενος. ὁ πάλαι καὶ θάλασσαν καὶ ποταμὸν διαστήσας, καὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους ἀκινδύνως διαβῆναι κελεύσας. [Καὶ τοῖς ἔθνεσιν χαρισάμενος τὴν ἀροδοὴν ἦν ποιούμενοι διὰ

τῆς τοῦ λουτροῦ παλιγ γενεσίας ἀναπλάττονται· Ὡσπερ γὰρ ἐκεῖ διὰ τῆς χειρὸς τοῦ μεγάλου Μωϋσέως διέσχισεν ἔνθα καὶ ἔνθα τὴν Ἐρυθρὰν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως τὸν μὲν πιστεύοντα Χριστῷ λαὸν ἀνακαινίζει, τὸν δὲ νοητὸν Φαραῶ μετὰ τῶν ἀρμάτων, τουτέστι τὸν διάβολον μετὰ τῶν ἐπιθυμιῶν, βυθίζει. Ἔστωι μεμνημένοι τί λέγω.] *Ἐκεῖ εὐφρανθησόμεθα ἐπ' αὐτῷ.* Τουτέστι παρὰ τὸν Ἰορδάνην· [Ὡς καὶ οἱ ἐξ ἔθνῶν παρὰ τὴν θείαν κολυμβήθραν· καὶ γὰρ τότε ὁ Ἰορδάνης διέστη τῷ λαῷ, καὶ νῦν ὁ Ἰορδάνης ὑποδεξάμενος τὸν τοῦ παντὸς Ποιητὴν τε καὶ Δημιουργὸν τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν περιποιεῖται· τὸ γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ὑπεισελθὼν λουτρὸν, ὁ Θεὸς καὶ Σωτὴρ ἡμῶν ἅπαντας ἡμᾶς ἀνεγέννησε δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος.] Τούτου γὰρ μνημονεύσαντες, καὶ διδάξαντες ὅπως αὐτὸν παρῆλθον οἱ πρόγονοι, ἐπήγαγον· *Ἐκεῖ εὐφρανθησόμεθα ἐπ' αὐτῷ.* ζ'. *Τῷ δεσπόζοντι ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ τοῦ αἰῶνος.* Ἀνώλεθρον ἔχει, φησὶ, τὸ κράτος, καὶ τὴν βασιλείαν ἀπέραντον. *Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐπιβλέπουσιν.* Οὐ μόνον δὲ ἡμῶν κήδεται· ἀλλὰ καὶ πάσης προμηθεῖται τῆς οἰκουμένης, καὶ πᾶσι μικρὸν ὑστερον παρέξει τὴν οἰκείαν ἐπίγνωσιν. Οὕτω τοῦτο σαφῶς ὁ Προφήτης θεσπίσας, εἶτα τοῖς πνευματικοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς ἀντιλέγοντας τῷ κηρύγματι θεασάμενος, ἐναργῶς κομιδῇ καὶ τὴν ἐκείνων ἀπιστίαν τε καὶ ἀλαζονείαν προλέγει. *Οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑπούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς.* Τούτους ὁ μὲν Θεοδοτίων ἐκκλίνοντας κέκληκεν· ἀφισταμένους δὲ ὁ Ἀκύλας. Σαφέστερον δὲ ὁ Σύμμαχος εἶρηκεν· *Οἱ ἀπειθεῖς μὴ ὑπούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς.* Ὁρῶμεν δὲ καὶ τῆσδε τῆς προφητείας τὸ τέλος. Αὐτοὶ γὰρ οἱ τρεῖς ἢ τέτταρες, οἱ τῇ ἀσεβείᾳ προσμείναντες Ἕλληνας, μέγα παρ' ἑαυτοῖς φρονοῦσιν, ὡς μὴ συναπαχθέντες τῷ πλήθει. Τούτοις ὁ προφητικὸς παρακελεύεται λόγος· *Οἱ παραπικραίνοντες μὴ ὑπούσθωσαν ἐν ἑαυτοῖς.* Παραπικραίνουσι γὰρ καθ' ἑαυτῶν τὸν δίκαιον κριτὴν, καὶ τὴν δικαίαν κόλασιν ἐπισπῶνται. [Εἶτα τούτοις τὴν ἐπικειμένην τιμωρίαν δήλην ποιήσας ὁ προφητικὸς νοῦς ἐφ' ἕτερον μετατίθησι τὸν λόγον, πρόσωπον.] η'. *Εὐλόγεῖτε, ἔθνη, τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ ἀκούτι σατε τὴν φωνὴν τῆς αἰνέσεως αὐτοῦ.* Τὸ ἀκούτισατε, ἀκουτιστὴν ποιήσατε ὁ Σύμμαχος εἶρηκε. Μένουσι δὲ τὰ ἔθνη παρακαλοῦντες ἀποστῆναι μὲν τῶν πατρῶων ἔθνῶν, τὸν δὲ αὐτῶν ὑμνήσαι Θεὸν, καὶ τὴν τούτου δύναμιν τοὺς ἀγνοοῦντας διδάξαι. Τοῦτο γὰρ εἶπεν, *Ἀκούτισατε,* ἀντὶ τοῦ, *Καὶ τοὺς ἄλλους διδάξατε.* θ'. *Τοῦ θεμένου τὴν ψυχὴν μου εἰς ζωὴν· καὶ μὴ δόντος εἰς σάλον τοὺς πόδας μου.* παραδοὺς γὰρ δυσσεβέσιν ἀνθρώποις, οὐκ εἶσέ με παρατραπῆναι καὶ καταλιπεῖν τὴν εὐθείαν ὁδόν· ἐπισημῆνασθαι δὲ προσήκει, ὡς ταῦτα ἅπαντα τῶν εὐσεβεστέρων χορὸς διεξέρχεται. Συναπέστειλε γὰρ αὐτοῖς ὁ Θεὸς καὶ τοὺς εὐσεβεῖα λαμπρυνόμενους, οἷόν τινας παιδονόμους καὶ παιδοτρίβας, ἀλείφοντας καὶ φωτίζοντας, καὶ ποδηγοῦντας ἅπαντας εἰς εὐσέβειαν. Τοιοῦτος ἦν ὁ Δανιὴλ, τοιοῦτος ὁ Ἰεζεκιὴλ, Ἀνανίας, Ἀζαρίας, καὶ Μισαήλ. Τούτοις δὲ καὶ τοῖς τοιούτοις ἤρμοττε τὰ προκείμενα λέγειν· ἐκ προσώπου γὰρ αὐτῶν ἢ τοῦ Πνεύματος αὐτὰ συνέγραψε χάρις. ι'. *Ὅτι ἐδοκίμασας ἡμᾶς ὁ Θεός· ἐπύρωσας ἡμᾶς ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον.* Ταῦτα γὰρ, φησὶ, παθεῖν ἡμᾶς συνεχώρησας· δεῖξαι πᾶσι τὸ τῆς εὐσεβείας ἡμῶν ἀκίβδηλον βουλόμενος. [Γὰδ' αὐτὰ εἶρηται καὶ ἐκ προσώπου τῶν ἀθλοφόρων, τῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ Χριστοῦ πεπονθότων ἢ καὶ πασχόντων.] ια', ιβ'. *Εἰσήγαγες ἡμᾶς εἰς τὴν παγίδα, ἔθου θλίψεις ἐπὶ τὸν νῶτον ἡμῶν. Ἐπεβίβασας ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν· διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν.* Τοιαύτη ἦν ἡ κάμιμος, ἐν ἣ ἡ πνεῦμα διασυρίζον ἐνψυχαγώγει τοὺς ἀθλητάς. Παγίς, ὁ τῶν λεόντων λάκκος, καὶ παγίς ἀφύλακτος· ἀλλ' ὅμως διὰ τῆς θείας χάριτος ταύτην ὁ Προφήτης διέφυγεν. Εἰκὸς δὲ ἦν, αὐτοὺς καὶ τύπτεσθαι καὶ αἰκίζεσθαι, ὡς αἰχμαλώτους καὶ δούλους, παρὰ τῶν ἀνδραποδισάντων. Διὸ καὶ τοῦτο εἰρήκασιν, *Ἐθου θλίψιν ἐπὶ τὸν νῶτον ἡμῶν· ἐπεβίβασας ἀνθρώπους, ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν.* Δοῦλοι ἀντ' ἐλευθέρων κατέστημεν. Ἀλλ' ὅμως τούτων ἀπάντων ἀπαλλαγέντες, καὶ τῆς ἐπανόδου τετυχηκότες, τὰς νενομοθετημένας σοὶ θυσίας προσοίσομεν. Καὶ τοῦτο γὰρ ἐπήγαγεν. ιγ', ιδ'. *Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου ἐν ὀλοκαυτώμασιν· ἀποδώσω σοὶ τὰς εὐχάς μου. Ἄς διέστειλε τὰ χεῖλή μου, καὶ ἐλάλησε τὸ στόμα μου ἐν τῇ θλίψει μου.* Ὅσα, φησὶν, ὑπεσχόμεν ὀδυνώμενος καὶ προσευχόμενος, εὐγνωμόνως ἐκτίσω. ιε'. *Ὀλοκαυτώματα μεμυαλωμένα ἀνοίσω σοὶ μετὰ θυμιάματος, καὶ κριῶν, ἀνοίσω σοὶ βόας μετὰ χιμάρων.* Ὅποσα σοὶ χρὴ προσφέρειν, ἱερεῦσωπροθύμως. Μεμυαλωμένα κέκληκετὰ εὐτραφῆ καὶ πίονα. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ νόμος προσφέρειν ἐκέλευσεν ἄμωμά τε καὶ ἄρτια· ἐπαρᾶται δὲ καὶ ὁ προφήτης Μαλαχίας τοῖς τοιαῦτα μὲν ἔχουσιν, ἀνάπηρα δὲ προσφέρουσιν. Αὕτη καὶ τῷ Κάϊν ἐγένετο τῶν κακῶν ἐκείνων ἀρχή· διδασκόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς τοῖς τιμιωτέροις ὧν ἔχομεν τὸ Θεῖον γεραίρειν. ις'. *Δεῦτε, ἀκούσατε, καὶ διηγῆσομαι ὑμῖν, πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὅσα ἐποίησε τῇ ψυχῇ μου.* Οὐ μάτην, φησὶ, ταῦτα προσφέρειν ὑπισχνοῦμαι τὰ δῶρα· ἀλλὰ μεγάλων παρ' αὐτοῦ δωρεῶν ἀπολαύσας, ἃς καὶ ὑμᾶς μαθεῖν ἀξιώ, τοὺς τὸ Θεῖον ἔχοντας σέβας. Οὕτω καὶ ἐν τῷ εἰκοστῷ καὶ πρώτῳ ἔφη ψαλμῷ· *Τὰς εὐχάς μου ἀποδώσω ἐνώπιον τῶν φοβουμένων αὐτόν.* Διὰ τούτων δὲ παιδευόμεθα τούτους κοινωνοὺς ἔχειν, καὶ τούτοις διαφερόντως διηγείσθαι τὰ θεῖα. *Μὴ δάτε γὰρ, φησὶ, τὰ ἅγια τοῖς κυσί· μηδὲ ρίψετε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.* Καὶ, *Τὰ μυστήριά μου ἐμοὶ, καὶ τοῖς ἐμοῖς.*

ιζ'. Πρὸς αὐτὸν τῷ στόματί μου ἐκέκραξα, καὶ ὑψωσα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν μου. Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως, Αὐτὸν τῷ στόματί μου ἐπεκαλεσάμην, καὶ ὑψώθη παραχρῆμα ἡ γλῶσσά μου. Εὐθύς γὰρ προσενεγκὼν τὴν δέησιν, ἐδεξάμην τὴν αἴτησιν, καὶ εὐφροσύνης πλησθεὶς, εἰς χαριστήριον ὕμνον τὴν γλῶσσαν ἐκίνησα. ιη'. Ἀδικίαν εἰ ἐθέωρου ἐν καρδίᾳ μου, μὴ εἰσακουσάτω μου Κύριος. Ὁ δὲ Σύμμαχος, οὕτως· Ἀδικίαν εἰ προεἶδον ἐν τῇ καρδίᾳ μου, μὴ εἰσακούσῃ Κύριος. Εἰ παρακαλῶν, φησὶ, τῆς δουλείας ἀπαλλαγῆναι, καὶ τῆς ἐπανάδου τυχεῖν, ἀδικίαν τινὰ δράσειν μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐφαντάσθην, τῆς θείας εὐμενείας μὴ τύχοιμι· ὅτι δὲ οὐ ψεύδομαι, τὰ πράγματα μαρτυρεῖ. ιθ'. Διὰ τοῦτο γὰρ εἰσήκουσέ μου ὁ Θεός· προσέσχε τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου. Καθαρεύοντα γὰρ με τοιούτων λογισμῶν θεασάμενος, φιλοτίμως τῶν οικείων ἠξίωσε δωρεῶν· οὕτω ταῦτα διηγησάμενος τῶν εὐσεβῶν ὁ χορὸς, εἰς ὕμνον συμπεραίνει τοὺς λόγους. κ'. Εὐλόγητός ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἀπέστησε τὴν προσευχήν μου, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀπ' ἐμοῦ. Ὑμνοῖς, φησὶ, τὸν εὐεργέτην ἀμείβομαι, καὶ τὴν προσευχήν μου δεξάμενον, καὶ τὸν ἔλεον δωρησάμενον. [Αὐτὸν γὰρ ἀνυμνεῖν διηνεκῶς τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσι παρακελευόμενος οὐ παύεται.]

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΞΣ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. Εἰς τὸ τέλος, ἐν ὕμνοις. ψαλμὸς ᾠδῆς τῷ Δαβὶδ. Οὗτος ὁ ψαλμὸς σαφῆ τὴν διάνοιαν ἔχει, καὶ πολλῶν λόγων εἰς ἐρμηνείαν οὐ δεῖται· προκηρύττει γὰρ τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν ἐνανθρώπησιν, καὶ τὴν σωτήριον ἐπιφάνειαν, καὶ τῶν ἐθνῶν ἀπάντων τὴν σωτηρίαν. β'. Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσῃ ἡμᾶς, καὶ εὐλογήσῃ ἡμᾶς· ἐπιφάνει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐλέησῃ ἡμᾶς. Θεασάμενος ὁ Προφήτης τοῖς τοῦ πνεύματος ὀφθαλμοῖς τὴν ἐσομένην πᾶσιν ἀνθρώποις σωτηρίαν διὰ τῆς θείας ἐπιφανείας, ἰκετεύει ταύτην ὅτι τάχιστα παρασχεθῆναι, ἵνα τὴν ἐκ ταύτης φυομένην εὐλογίαν τρυγήσωμεν ἅπαντες· [λέγει δὲ ὅτι Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσῃ ἡμᾶς, καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ εὐλογήσῃ ἡμᾶς· τῷ ὄντι γὰρ, οὐ μόνον εὐλόγησεν, ἀλλὰ καὶ ἠλέησεν· σώσας ἡμᾶς διὰ τῆς ἐκ Παρθένου παρουσίας. Τοῦτο γὰρ λέγει, Ἐπιφάνει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς. Εἶδομεν γὰρ αὐτὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἀλλ' ὅμως ἄνθρωπον γενόμενον· οὐχ ἕτερον τινα φορέσαντα, ἀλλ' αὐτὸν Θεὸν Λόγον ἀτρέπτως ἐκ Παρθένου γενόμενον· εἶδομεν] Εἶτα διὰ τῶν ἐπαγομένων ταύτην ἡμᾶς διδάσκει σαφέστερον. γ'. Τοῦ γνῶναι ἐν τῇ γῇ τὴν ὁδὸν σου. Ὡστε, φησὶ, καὶ τοὺς τὴν γῆν οἰκοῦντας τὴν πρὸς σὲ φέρουσαν ὁδὸν διδαχθῆναι, καὶ πρὸς αὐτὴν ποδηγηθῆναι. Καὶ ἵνα μήτις ὑπολάβῃ περὶ τῆς Ἰουδαίων ταῦτα λέγεσθαι γῆς, εἰκότως προστέθεικε, Ἐν πᾶσιν ἔθνεσι τὸ σωτήριόν σου. Ἰκετεύω, φησὶ, τὸ σὸν ἐπιφανῆναι πρόσωπον· ὥστε καταναγᾶσαι καὶ τὰ ἐν σκότῳ καθήμενα ἔθνη, καὶ πρὸς σωτηρίαν ἐλκῦσαι. δ', ε'. Ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ, ὁ Θεός, ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ πάντες. Εὐφραν θήτωσαν καὶ ἀγαλλιάσθωσαν ἔθνη· ὅτι κρινεῖς λαοὺς ἐν εὐθύτητι, καὶ ἔθνη ἐν τῇ γῇ ὀδηγήσεις. Διὰ τοι τοῦτο προσήκει καὶ λαοὺς ἅπαντας, καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔθνη, εὐφραίνεσθαι καὶ χορεύειν, καὶ τὰς σὰς εὐεργεσίας διεξιέναι. Ἐγνωσαν γὰρ ὅτι οὐδὲν τῶν ὄντων ἀτημέλητον, οὐδὲ ἀκηδεμόνευτον· ἀλλὰ πάντων ὑπάρχεις κριτῆς, δικαίας ἐκφέρων τὰς ψήφους· καὶ ὀδηγῶν μὲν τοὺς πλανωμένους πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τοὺς δὲ πείθεσθαι μὴ βουλομένους κολάζων. ζ'. Ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ, ὁ Θεός, ἐξομολογησάσθωσάν σοι λαοὶ πάντες. Οὐχ ἀπλῶς τὴν ταυτολογίαν τέθεικεν· ἀλλὰ προθυμότερους τοὺς ἀκούοντας ἐργαζόμενος, [καὶ δεικνὺς, ὅτι αὐτὸς ἐστὶ Θεὸς καὶ Σωτὴρ ἀπάντων.] ζ'. Γῆ ἔδωκε τὸν καρπὸν αὐτῆς. Οὐκ ἔτι γὰρ ἀγνοοῦσιν οἱ ἐξ αὐτῆς τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν· ὃς, κατὰ τὸν Προφήτην, ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης· μετὰ τοῦτο ἐπὶ γῆς ὄφθη, καὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις συναναστρέφη· οὗ δὴ χάριν, τὸν ἡδιστον αὐτῷ προσφέρουσι τῆς εὐσεβείας καρπὸν. Εὐλόγησαι ἡμᾶς ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν. [η'.] Εὐλόγησαι ἡμᾶς. Ὡσπερ δις τὰ ἔθνη πρὸς ὑμνωδίαν διήγειρεν, οὕτω δις αὐτοῖς τὴν εὐλογίαν ἐζήτησεν. Εἰδέναι μέντοι προσήκει, ὡς εὐλογοῦντες ἄνθρωποι τὸν Θεόν, λόγους αὐτῷ προσφέρουσι μόνους, ἔργα δὲ αὐτὸν εὐεργετῆσαι οὐ δύνανται· ὁ δὲ Θεὸς εὐλογῶν, βεβαιοῖ τοὺς λόγους τῷ ἔργῳ, καὶ παντοδαπῶν ἀγαθῶν παρέχει τοῖς εὐλογουμένοις φορὰν. Εἶτα διδάσκει πῶς δυνατόν τῆς θείας εὐλογίας τυχεῖν. Καὶ φοβηθήτωσαν αὐτὸν πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ὁ μὲν γὰρ εὐλαβῶς περὶ τοὺς θεοὺς διακειμένος νόμος, καὶ τὸ μέλλον δειμαίνων κριτήριον, διὰ τῆς τούτων φυλακῆς τὸν Θεὸν θεραπεύει· ἡ δὲ θεία θεραπεία τὴν εὐλογίαν προσφέρει. Καὶ αὐτὸ τοίνυν τὸ τέλος οὐκ Ἰουδαίοις, ἀλλὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τὸν θεῖον ἔχειν εἰσηγήσατο φόβον· καὶ παιδεύει ὡς αὐτὸς ἐστὶν ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστευόντων πραγματευσάμενος. Αἰσχυνέσθωσαν οἱ δυσσεβοῦντες αἰρετικοὶ, καὶ μὴ ὁμολογοῦντες αὐτὸν Θεὸν ἐκ Θεοῦ, τὸν μονογενῆ τῷ Πατρὶ Υἱὸν προαιώνιον, τὸν αὐτὸν ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν Υἱὸν ἀνθρώπου γενόμενον ἀτρέπτως, ὡς φαμεν, διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν.

ΕΡΜΗΝ.

ΤΟΥ

ΞΖ'

ΨΑΛΜΟΥ

α'. *Εἰς τὸ τέλος, τῷ Δαβὶδ ψαλμός.* Ὁρῶν ὁ θεῖος Δαβὶδ τὴν πολιτευομένην παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀσέβειαν, καὶ τοῦ διαβόλου τὴν ἐπικράτειαν, διδαχθεὶς δὲ ἀπὸ τοῦ παναγίου Πνεύματος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τὴν ἐπιφάνειαν, ἰκετείαν προσφέρει, ταύτην ὡς τάχιστα γενέσθαι παρακαλῶν. Καὶ δέχεται παραυτίκα τῶν γενησομένων τὴν ἀποκάλυψιν· καὶ διδάσκεται κατὰ ταυτὸν, καὶ διδάσκει τῆς τε ἀνθρωπείας φύσεως τὴν σωτηρίαν, καὶ τῶν πολεμίων τὸν ὄλεθρον, καὶ ἀπαξιαπλῶς, τὴν παράδοξον τῶν πραγμάτων μεταβολήν.

β'. *Ἀναστήτω ὁ Θεός, καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ· καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν.* Καιρὸς, φησὶν, ἀναστή ναί σε, Δέσποτα, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων πραγματεύεσθαι σωτηρίαν· παραυτίκα γὰρ ἅπαν εἰς φυγὴντραπήσεται τῶν πολεμίων τὸ στίφος, τῇ τῆς σῆς ἐπιφανείας σκεδαννύμενον αἴγλη. Ἀνάστασιν δὲ, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν, οὐ μόνον τὴν τῆς μακροθυμίας παῦλαν καλεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀναστήναι τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου διὰ τριῶν ἡμερῶν, ὅτε τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἐκούσιον κατεδέξατο θάνατον· Οὕτω καὶ ἡμεῖς πολλάκις τοὺς ἐπεικεῖα χρωμένους δικαστὰς εἰς τὴν τῶν ἀδικουμένων ἐπικουρίαν διεγείρειν εἰώθαμεν, διαναστῆναι παρακαλοῦντες, καὶ τῶν ἀδικούντων καταπαῦσαι τὸ θράσος·

γ'. *Ὡς ἐκλείπει καπνός, ἐκλείπτωσαν· ὡς τῆ κεταὶ κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρός, οὕτως ἀπολοῦνται οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.* Καθάπερ γὰρ τὸν μὲν καπνὸν σκεδάννυσι τῶν ἀνέμων ἢ προσβολῆ, ὁ δὲ κηρὸς λύεται τῷ πυρὶ προσπελάζων, οὕτω, Δέσποτα, τῇ σῇ παρουσίᾳ φροῦδοὶ γενήσονται παντελῶς τῶν ἀνθρώπων οἱ δυσμενεῖς. Οὐς γὰρ ἁμαρτωλοὺς οἱ Ἑβδομήκοντα εἰρήκασιν, ἀσεβεῖς ὠνόμασαν οἱ ἄλλοι πάντες ἐρμηνευταί· οὕτω δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ Ἑβραῖος, καὶ ὁ Σύρος καλεῖ. δ'. *Καὶ οἱ δίκαιοι εὐφρανθήτωσαν.* Τούτου δὲ, φησὶ, γινομένου, θυμηδίας ἐμφορηθήσεται ἅπας ὁ τῶν δικαίων χορός. *Ἀγαλλιᾶσθωσαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· τερφθήτωσαν ἐν εὐφροσύνῃ.* Ἐδειξε διὰ τούτων, ὡς οὐ κατὰ ἀνθρώπων ἐκείνην τὴν ἰκετείαν προσήνεγκεν, ἀλλὰ κατὰ τῶν τοὺς ἀνθρώπους πολεμούντων δαιμόνων. Ὡν σκεδαννυμένων καὶ φρούδων γενομένων, ἀγάλλεται τὰ ἔθνη, καὶ τὸν σεσωκότα Θεὸν ἀνυμνεῖ.

ε'. *Ἄσατε γὰρ, φησὶ, τῷ Θεῷ· ψάλατε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ· ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν. Κύριος ὄνομα αὐτῷ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε ἐνώπιον αὐτοῦ.* Ἐνταῦθα ὁ προφητικὸς λόγος τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις παρεγγυᾷ μετὰ χορείας καὶ ὕμνωδίας εἰς τὰ ἔθνη δραμεῖν, καὶ τὴν ὁδὸν εὐτρεπίσαι τῷ τῶν ὄλων παμβασιλεῖ. Ἔοικε δὲ ταῦτα τοῖς ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς αὐτοὺς εἰρημένους· *Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.* Διὰ δὲ τῆς τοιαύτης μαθητείας, καὶ τῆς τοῦ βαπτίσματος παλιγγενεσίας, λεῖα ἐγένετο ἡτραχεῖα ὁδός, καὶ εὐτρεπίετο τῷ ἐνοικῆσαι ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατῆσαι κατὰ τὸν Προφήτην, βουλομένῳ Θεῷ. Ἐπὶ δυσμῶν δὲ αὐτὸν ἐπιβεβηκέναι φησὶ, τὸ κατακεχυμένον τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν σκότος τηνικαῦτα παραδηλῶν. Τοῦτο μέντοι ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε, Καταστρώσατε ὁδὸν τῷ ἐποχουμένῳ ἐν γῆ ἀοικήτῳ. Ἀοίκητος δὲ ἐστὶν ἡ ἔρημος, ἔρημον δὲ τὰ ἔθνη πολλάκις ἢ θεῖα Γραφή προσηγόρευσε· *Εὐφράνθητι γὰρ, φησὶν, ἔρημος διψῶσα.* Καὶ πάλιν· *ὅτι Πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχοῦσης τὸν ἄνδρα.* Ταύτης τῆς ἐρήμου, καὶ ἀοικήτου, καὶ τοῦ φωτὸς ἐστερημένης, καὶ τούτου χάριν δύσεως ὠνομασμένης, ἐπέβη τῆς δικαιοσύνης ὁ Ἥλιος, καὶ τὸν ζόφον ἐξήλασε, καὶ ναὸν οἰκεῖον εἰργάσατο τὴν ἀοικήτον. *Ταραχθήτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. [ζ'.] Τοῦ πατρὸς τῶν ὀρφανῶν, καὶ κριτοῦ τῶν χηρῶν.* Οὐ φέρουσι γὰρ αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν, δίκαιον αὐτὸν κριτὴν ἐπιστάμενοι. Διὰ γὰρ τῆς τῶν χηρῶν κηδεμονίας, καὶ τῆς τῶν ὀρφανῶν ἐπιμελείας, τὸ δίκαιον αὐτοῦ τῆς προνοίας ἐδήλωσε. Ταύτην τῶν δαιμόνων τὴν ταραχὴν καὶ τὸ δέος, καὶ τῶν θείων Εὐαγγελίων ἡμᾶς ἡ ἱστορία διδάσκει· Ἀκούομεν γὰρ αὐτῶν λεγόντων· *Τί ἡμῖν καὶ σοι, υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ἤλθες πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς—Ὁ Θεὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ.* Ἐπειδὴ εἶπεν· *Ἀναστήτω ὁ Θεός, καὶ Ὀδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν,* εἰκότως τοῦτο προστέθεικε, μονονουχὶ λέγων, Μηδεὶς ἠγείσθω τὸν τῶν ὄλων Θεὸν μεταβάσει χρώμενον τὰς οικονομίας ποιεῖσθαι. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον· *Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.* Καὶ διὰ τούτων γὰρ τὸ τῆς θείας φύσεως ἀπερίγραφον ἔδειξε· καὶ ἐδίδαξεν, ὡς κατελήλυθε, καὶ κάτω διάγων, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συμπολιτευόμενος, καὶ ἐν οὐρανῷ ἦν, καὶ τοῦ Πατρὸς οὐκ ἐκεχώριστο.

ζ'. *Ὁ Θεὸς κατοικίξει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ· ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρεία· ὁμοίως τοὺς παραπικραίνοντας, τοὺς κατοικοῦντας ἐν τάφοις.* Μονοτρόπους καλεῖ, τοὺς ἕνα σκοπὸν ἔχοντας, καὶ τῆς ἀρετῆς μόνῃς ἐπιμελεῖσθαι προαιρουμένους, καὶ μὴ νῦν μὲν ταῦτα, νῦν δὲ ἐκεῖνα προαιρουμένους. Τούτους ἐν τῷ οἴκῳ τῷ θείῳ κατοικίεσθαι λέγει. Πεπεδημένους δὲ, τοὺς τὰ τῆς ἁμαρτίας περικειμένους δεσμά· οὓς λυομένους ἀνδρείους ἀποτελεῖσθαι προείρηκε. Τοιοῦτος ἦν ὁ Ματθαῖος, τοιοῦτος ὁ Ἰάκωβος

ὁ Ἀλφαίου, τοιοῦτος ὁ Ζακχαῖος· οἱ τῶν τῆς ἀδικίας ἀπαλλαγέντες δεσμῶν, ἀνδρικῶς μάλα τὸν κατὰ τοῦ πεδήσαντος ἀνεδέξαντο πόλεμον. Οὐ μόνον δέ, φησί, τοὺς πεπεδημένους ἀνδρείους ἐργάζεται· ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς ἄκρον δυσσεβείας ἐληλακότας, καὶ ὡς ἐν τάφοις δυσώδεσι, τοῖς οἰκείοις σώμασι κατοικοῦντας. Καὶ τούτους γὰρ μετ' ἐκείνων ἀξιώσει τῆς σωτηρίας. η', θ'. *Ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι σε ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου, ἐν τῷ διαβαίνειν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ, γῆ ἐσειέσθη, καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν.* Τοῦτο ὁ Σύμμαχος οὕτως ἠρμήνευσεν· Ὁ Θεὸς, προερχομένου σου πρὸ τοῦ λαοῦ σου, βαίνοντος διὰ τῆς ἀοικήτου, γῆ ἐσειέσθη, οὐρανὸς δὲ ἔσταξε. Μέλλων, φησί, διαβαίνειν εἰς τὴν ἔρημον ἐκείνην καὶ ἀοίκητον, καὶ μηδέπω δεξαμένην τοῦ φωτὸς τὴν ἀκτίνα, ἐκλόνησας μὲν τὴν γῆν, καὶ συνέσεισας· οὐρανόθεν δὲ τὰς τῆς χάριτος ψεκάδας ἐπέσταξας Γέγονε δὲ τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· τότε γὰρ ἡ γῆ ἐσειέσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐρράγησαν· [καὶ τὸ πᾶν τῆς γῆς ἐκλονεῖτο, τὸν Δημιουργὸν τοῦ παντὸς αἰσθήσει τινὶ θεώμενον, ἐπὶ σταυροῦ κρεμάμενον·] τὸ δὲ μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον. Τηνικαῦτα γὰρ ἐπεφοίτησεν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις, οἷόν τινας δρόσου ψεκάδας μιμουμένη, τοῖς ἀποστόλοις. Εἶτα σαφέστερον Ἰουδαίους διδάσκων τὸν πάντα ταῦτα δρώντα, ἐπήγαγεν. *Ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ τοῦ Σινᾶ· ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ.* Ὁ γὰρ ἐν τῷ Σινᾶ ὄρει, φησί, τοῖς ἡμετέροις προγόνοις φανείς, οὗτος καὶ τὴν γῆν ἔσεισε παρὰ τὸν τοῦ πάθους καιρὸν, τὴν ὑμετέραν διελέγχων μανίαν, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος ἐδωρήσατο χάριν.

ι'. *Βροχὴν ἐκούσιον ἀφοριεῖς, ὁ Θεὸς, τῇ κληρονομίᾳ σου.* Ἄσπερ ἄνω ψεκάδας ἐκάλεσεν, ἐνταῦθα ὑετὸν προσηγόρευσε. Πρὸς γὰρ τὴν χρεῖαν τῶν μανθανόντων ἐχορηγεῖτο τοῖς διδασκάλοις ἡ χάρις. Ὑετὸν γὰρ τῆς διδασκαλίας τὴν ἀρδεῖαν καλεῖ· ἐκούσιον δὲ αὐτὴν προσηγόρευσε, διὰ τὸ τῆς γνώμης αὐθαίρετον. Οὐ γὰρ ἀνάγκη τις ἄρδεται, ἀλλὰ τῇ διδασκαλίᾳ πειθόμενος, ἀπολαύει τῆς χάριτος. *Καὶ ἡσθένησε· σὺ δὲ κατηρτίσω αὐτήν.* Ἡσθηκέναι οὐ [βροχὴν, ἀλλὰ] τὴν κληρονομίαν ἔφη ἀσθένειαν δὲ τὰς τῶν δυσσεβῶν ἐπαναστάσεις ἐκάλεσεν. Οὕτως καὶ ὁ Κύριος πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· *Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.* Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τῆς ἐπαναστάσεως καιρῷ, σὺ βεβαιοῖς καὶ στηρίζεις τοὺς ἀθλητάς. Τούτους γὰρ ἔχεις κληρονομίαν, κατὰ τὴν προφητείαν τὴν λέγουσαν· *Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου, τὰ πέρατα τῆς γῆς.* Οὕτω δὲ καὶ ὁ Σύμμαχος ἠρμήνευσεν· Ἦν ἐξεποίησας καὶ ἡδρασας· Ὁ δὲ Ἀκύλας σαφέστερον, *Καὶ μεμοχηκυῖαν σὺ ἡδρασας.* *Καμοῦσαν γὰρ ἐν τοῖς διωγμοῖς ἀτρεμῆ διεφύλαξας.* ια'. *Τὰ ζῶά σου κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ.* Ζῶα Θεοῦ τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους καλεῖ· ὧν ἐπιβάς τὴν πλάνην ἐξήλασε, καὶ τοὺς ἀνθρώπους εἰς θεογονωσίαν ἐπέστρεψεν. Οὕτω καὶ περὶ τοῦ Παύλου φησὶν· *Ὅτι σκεῦδος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν, καὶ βασιλέων, υἱὸν τε Ἰσραὴλ.* Τούτου χάριν ἵππους αὐτοῦς ὁ θεῖος ὠνόμασεν Ἀβακούμ· *Ἐπεβίβασας γὰρ, φησὶν, εἰς θάλασσαν τοὺς ἵππους σου, ταρασσόντας ὕδατα πολλά.* Τούτους οἰκεῖν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ κληρονομίᾳ, τουτέστιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὁ προφητικὸς ἐθέσπισε λόγος. Οἰκοῦσι δὲ μέχρι καὶ τήμερον, οὐ μόνον ταῖς θήκαις τῶν σωματῶν ἀγιάζοντες τοὺς πελάζοντας· ἀλλὰ καὶ τῇ διδαχῇ τῶν συγγραμμάτων τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς ἐπιστρέφοντες. *Ἡτοίμασας ἐν τῇ χρηστότητί σου τῷ πτωχῷ ὁ Θεός.* Ταῦτα δέ, φησί, τῇ πτωχῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει διὰ τὴν σὴν ἐδωρήσω χρηστότητα. ιβ'. *Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ.* Οὐς ἄνω ζῶα προσηγόρευσε, εὐαγγελιστὰς ἐνταῦθα καλεῖ. Καὶ ἐπειδὴ ἀλιεῖς ἦσαν, καὶ τελῶναι, καὶ σκυτοτόμοι, ἐχειροτονήθησαν δὲ φιλοσόφων, καὶ σοφιστῶν, καὶ ῥητόρων, καὶ τῶν ἐπὶ εὐγλωττία βρενθυομένων διδασκαλοὶ, εἰκότως διδάσκει πόθεν ἀρϋόμενοι τῆς διδασκαλίας τὰ νάματα, τὴν ἀρδεῖαν προσφέρουσιν. ιγ'. *Ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαπητοῦ, τῇ ὠραιότητι τοῦ οἴκου σου διελέσθαι σκῦλα.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως· Κύριος ἔδωκε ῥήσεις τοῖς εὐαγγελιζομένοις στρατιᾷ πολλῇ. Βασιλεῖς τῶν στρατιῶν ἠγαπήθησαν· ἀγαπητοὶ ἐγένοντο, καὶ ἡ δίαίτα τοῦ οἴκου διανεμῆ λάφυρα. Καλεῖ δὲ στρατιᾶν πολλήν, τοὺς πεπιστευκότας· οὕτω δὴ καὶ ὁ Ἀπόστολος Τιμοθέῳ γράφων λέγει· *Στρατεύου τὴν καλὴν στρατείαν.* Καί· *Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματεαίαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.* Βασιλεῖς δὲ στρατιῶν, τοὺς τούτων διδασκάλους ὠνόμασεν· οὐς ἠγαπήσθαι, καὶ ἀγαπητοὺς ὀνομάζεσθαι φησιν. Οὕτω δὲ αὐτοὺς καὶ ὁ Κύριος καλεῖ· *Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε. Οὐκ ἔτι καλέσω ὑμᾶς δούλους, ἀλλὰ φίλους.* Οὕτω καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος λέγει· *Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ συνέχει ἡμᾶς.* Καί· *Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;* Λάφυρα δὲ καλεῖ, τοὺς πάλαι μέλητὰ οἰκεῖα δουλατῆς ἁμαρτίας πεποηκότας, καὶ τῷ διαβόλῳ ταῦτα εἰς δουλείαν ἐκδεδωκότας. Τούτους δὲ τοῖς ἱεροῖς διένειμεν ἀποστόλοις· τὸν μὲν Ῥωμαίων, τὸν δὲ Ἑλλήνων διδασκαλον προστησάμενος· καὶ τοὺς μὲν Ἰνδῶν, τοὺς δὲ Αἰγυπτίων κήρυκας ἀποφήνας. Ταῦτα τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις τὰ λάφυρα ἢ τοῦ οἴκου ὠραιότης διένειμεν. Οἶκος δὲ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, οἱ πεπιστευκότες. Ὁραιότης δὲ τοῦ οἴκου, ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἡ τοῦτον ὠραΐζουσα τε καὶ λαμπρύνουσα τῇ παντοδαπῇ φιλοτιμίᾳ τῶν δωρεῶν. Καὶ τοῦτο σαφέστερον διὰ τῶν ἐπαγομένων ἐδίδαξεν. ιδ'. *Ἐὰν κοιμηθῆτε ἀναμέσον τῶν κλήρων, πτέρυγες περιστερᾶς περιηργυρωμένοι, καὶ τὰ μετὰφρενα αὐτῆς, ἐν χλωρότητι χρυσοῦ.* Πτέρυγας δὲ καλεῖ περιστερᾶς, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. Ἐν εἶδει γὰρ περιστερᾶς

παρὰ τὰ Ἰορδάνεια ἐπεφοίτησε ρεῖθρα. Ταύτης δὲ τὰς μὲν πτέρυγας, περιηργυρῶσθαί φησι· τὰ δὲ μετάφρενα κεκοσμηῆσθαι χρυσίῳ. Τὰ μὲν γὰρ ἀπλούστερα, καὶ εὐκολώτερα, τοῖς ἀπλουστέροις προσφέρει· τοῖς δὲ τελειότεροις, τὰ βαθύτερα. *Τὰ γὰρ μυστήριά μου ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς.* Καὶ τοὺς μὲν, ὡς ἀτελεῖς, γάλαποτίζει· τοῖς δὲ τὴν στερεὰν προσφέρει τροφήν. Κλήρους δὲ καλεῖ τὰς δύο διαθήκας. Λέγει τοίνυν ἐν ἑκατέρᾳ διδασκαλίᾳ, Προσέλθετε καὶ ὄψεσθετὴν παντοδαπὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριν. Οὐχ ἀπλῶς μέντοι προσελθεῖν, ἀλλὰ καὶ διηνεκῶς προσεδρεῦσαι προσέταξε. Τοῦτο γὰρ ἐκάλεσε κοιμηθῆναι· ὡς τοῦ καθεύδοντος ἀκινήτου μένοντος. *ιε'. Ἐν τῷ διαστέλλειν τὸν ἐπουράνιον βασιλεῖς ἐπ' αὐτῆς, χιονωθήσονται ἐν Σελμών.* Καὶ ἄνω βασιλεῖς τοὺς ἀποστόλους ἐκάλεσεν, ὡς κληρονόμους τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ὡς καὶ ἐν τῷ μδ' ψαλμῷ ἄρχοντας προσηγόρευσε· Καταστήσεις γὰρ αὐτούς, φησὶν, ἄρχοντας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Προλέγει δὲ τοῦ παναγίου Πνεύματος τὴν ἐπιφοίτησιν, τὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς γενομένην, καθ' ἣν αὐτοὶ τῆς τῶν γλωσσῶν διαφορᾶς τὴν χάριν ἐδέξαντο. Λέγει τοίνυν, ὡς κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ τὴν τῆς οἰκουμένης αὐτοῖς διαιρεῖ βασιλείαν, καὶ τῷ μὲν τούτων τῶν ἐθνῶν, τῷ δὲ ἐκείνων προστάττειν κελεύει, λαμπρυνεῖ αὐτούς, καὶ χιονιδεῖξει παραπλησίους· προλέγει δὲ καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ταῦτα γενήσεται. Σελμών γὰρ τὴν Ἱερουσαλήμ ὠνόμασεν· ἐν ἐκείνῃ γὰρ διάγων ὁ τῶν ἀποστόλων χορὸς, τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος ἀπήλυσεν χάριτος. *ιζ'. Ὅρος τοῦ Θεοῦ, ὄρος πῖον, ὄρος τετυρω μένον, ὄρος πῖον.* Οὗς ἐκάλεσε ζῶα, καὶ εὐαγγελιστὰς, καὶ βασιλεῖς, καὶ ὄρος ὀνομάζει. Οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ἔφη· *Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· οὕτω καὶ ὁ Ἡσαΐας βοᾷ· Ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος Κυρίου.* Πῖον δὲ αὐτὸ καὶ τετυρωμένον καλεῖ, ὡς πολλὴν τροφήν ταῖς ἐν αὐτῷ νεομομέναις ἀγέλαις παρέχον, καὶ πολλὴν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος δεξάμενον τὴν πίστην. *ιζ'. Ἰνατί ὑπολαμβάνετε ὄρη τετυρωμένα; τὸ ὄρος ὃ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ.* Ὁ δὲ Ἀκύλας οὕτως· Εἰς τί ἐρίζετε, ὄρη ὠφρωμένα, τὸ ὄρος ὃ ἐπεθύμησε ὁ Θεὸς τοῦ καθίσει ἐπ' αὐτό; Πρὸς Ἰουδαίους ὁ προφητικὸς ἀποτείνεται λόγος, καὶ πρὸς τοὺς παρανόμους τῶν αἰρετῶν συλλόγους· οἱ Ἐκκλησίας σφᾶς ἑαυτοὺς ὀνομάζουσι· καὶ φησι, Τί ποτε ἐρίζειν καὶ παρισουῆσθαι ἀλαζονεύεσθε τῷ ὄρει, ὃ οἰκητήριον ἀπέφηνεν ὁ Θεός, *Καὶ γὰρ ὁ Κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος.* Οὐ γὰρ ὡς παρ' ὑμῖν, ᾧ Ἰουδαῖοι, ῥητόν τινα ᾗκησε χρόνον, οὕτως καὶ ἐν τούτῳ διάξει· ἀλλ' αἰώνιον ἐν τούτῳ σχήσει τὴν οἴκησιν. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, εἰς τέλος. *ιη'. Τὸ ἄρμα τοῦ Θεοῦ, μυριοπλάσιον χιλιάδες εὐθηνούντων.* Οὐ γὰρ ὡς παρ' ὑμῖν, ᾧ Ἰουδαῖοι, ὀλίγους ἔσχεν ἁγίους, ὧν ἐπέβη, καὶ οἷς ἐκοινώνησεν, οὕτω καὶ νῦν σχήσει. Μυριοπλάσιοι γὰρ ἐκείνων, οἱ τῆς θείας ἐπιβάσεως ἄξιοι. Καὶ ἀριθμοῦ κρείττους χιλιάδας καὶ μυριάδας εὐθηνούντων, καὶ καρποφορούντων τῷ Θεῷ τὴν εὐσέβειαν, ἢ νέα ἔχει κληρονομία, ἰθυνομένας καὶ τῶν στεφάνων ἀξιουμένας, καὶ ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως ἐπειγομένας. *Κύριος ἐν αὐτοῖς, ἐν Σιναῖ, ἐν τῷ ἁγίῳ* Ὁ ἐν τῷ Σινᾷ, φησὶ, τοῖς ἡμετέροις προγόνοις ἐπιφανεῖς, αὐτὸς καὶ τούτους ἠνιοχεῖ. Οὐ γὰρ ἄλλος ἐκεῖνος, καὶ ἄλλος οὗτος. *Ὁ γὰρ αὐτὸς Κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.* Οὕτω δείξας ὁ προφητικὸς λόγος καταβεβηκότα, καὶ καταλύσαντα τῶν πολεμίων τὸ στίφος, δείκνυσιν αὐτὸν ἀνιόντα, καὶ τοῖς πάλαι αἰχμαλώτοις τὴν ἐλευθερίαν δωρούμενον. *ιθ'. Ἀνάβης εἰς ὕψος, ἠχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν.* Ἡ ἀνάβασις δηλοῖ τὴν κατάβασιν· καὶ μάρτυς ὁ Ἀπόστολος λέγων· *Τὸ δὲ ἀνάβη, τί ἐστίν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; Ὁ καταβάς, αὐτὸς ἐστὶ καὶ ὁ ἀναβάς ὑπὲρ πάντων τῶν οὐρανῶν.* Ἠχμαλώτευσεν δὲ αἰχμαλωσίαν, τοὺς πάλαι γεγενημένους αἰχμαλώτους ἀπολαβῶν· καὶ οἶονεὶ ἀνταιχμαλωτίσας, καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς δωρησάμενος. *Ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις.* Ὁ Ἀπόστολος ἔδωκεν εἰρηκεν· ἀμφοτέρα δὲ γεγένηται. Λαμβάνων γὰρ παρὰ τῶν προσιόντων τὴν πίστιν, δωρεῖται τὴν χάριν. [Οὕτω γὰρ ὁ τῶν ἀποστόλων πιστεύσας χορὸς, ὅτι Θεὸς ἐκ Θεοῦ ὑπάρχει, τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας κληρονόμος ἀνεδείχθη· οὕτω μυριάδες τῶν ἀθλοφόρων καὶ τῶν ἐπὶ πολιτεία σεμνῶς βιοτευσάντων ὑπὲρ Θεοῦ ποιούμενοι τοὺς λόγους ἐδοξάσθησαν.] *Καὶ γὰρ ἀπειθοῦντας τοῦ κατασκηνῶσαι.* Τοῦτο σαφέστερον ὁ Ἀκύλας ἡρμήνευσε, καίπερ ἀπειθεῖς τοῦ κατασκηνῶσαι. Οὐκ ἀπέβλεψας, φησὶν, εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν ἀπειθειαν· ἀλλὰ καὶ ἀντιλέγοντας ὀρῶν, ἐπέμεινας εὐεργετῶν, ἕως αὐτοὺς οἰκητήριον οἰκεῖον ἀπέφηνας. *κ'. Κύριος ὁ Θεὸς εὐλογητός· εὐλογητὸς Κύριος ἡμέραν καθ' ἡμέραν.* Εἰκότως ὁ Προφήτης εἰς ὑμνωδίαν τὴν γλῶτταν ἐκίνησεν. Αἰεὶ, φησὶν, ὑμνεῖσθαι δίκαιος εἶ, τοσαύτη φιλανθρωπία χρησάμενος. *Κατευοδῶσει ἡμῖν ὁ Θεὸς τῶν σωτηρίων ἡμῶν.* Ὁ τὴν σωτηρίαν ἡμῖν, φησὶ, δωρησάμενος, οὗτος ἡμῖν καὶ τὴν ὁδὸν ἐξομαλίσσει, ὥστε τοσοῦτων μὴ διαμαρτεῖν ἀγαθῶν. *κα'. Ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν.* παρέξει δὲ τοῦτο σωτηρίας ὑπάρχων πηγὴ. *Καὶ τοῦ Κυρίου Κυρίου, αἱ διέξοδοι τοῦ θανάτου.* Αὐτὸς γὰρ διήνοιξεν ἡμῖν καὶ τὴν ἀδιεξόδευτον τοῦ θανάτου φρουρὰν, καὶ συνέτριψε πύλας χαλκᾶς, καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς συνέθλασε. Καὶ τοῦτο διὰ τῶν ἐπαγομένων ἐδήλωσε· *κβ'. Πλὴν ὁ Θεὸς συνθλάσει κεφαλὰς ἐχθρῶν αὐτοῦ· κορυφὴν τριχὸς διαπορευομένων ἐν πλημμελείαις αὐτῶν.* Ἦνοιξεν ἡμῖν, φησὶ, τοῦ θανάτου τὰς θύρας, συνθλάσας τὰς τῶν ἐχθρῶν κεφαλὰς, τῶν

διερευνημένων τῶν ἀνθρώπων τὰς πλημμελείας, καὶ μηδὲ τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας ἀνερευνήτους ἀνεχομένων καταλιπεῖν. Λέγει δὲ διὰ τῆς τριχῶς, τὸ μικρότατον πλημμέλημα. Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· Τοῖς ἁμαρτάνουσιν ὁ Θεὸς ὥρισε τὸν θάνατον ἐπιτίμιον. Διερευνῶν δὲ ὁ διάβολος, οἷόν τις πικρὸς δῆμιος, τῶν ἀνθρώπων τὸν βίον, οὐδὲ τὸ μικρότατον ἀνέχεται παριδεῖν, ἀλλὰ τῷ θανάτῳ παραπέμπει τὴν φύσιν. Τὴν αὐτὴν τοίνυν περικείμενον φύσιν θεασάμενος τὸν Δεσπότην Χριστὸν, προσῆλθεν ἐπιζητῶν τοῦ θανάτου τὰ αἷτια. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ἔφη· *Ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν.* Ἀλλ' ὅμως καὶ μηδὲν εὐρῶν, ἀδίκως τῷ θανάτῳ παρέδωκε. Τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐκείνου μὲν τὸ κράτος κατέλυσε, τοῖς δὲ ἀνθρώποις τὸν ἕδην ἠνέφξεν· ἄπερ ἐν τοῖς Περὶ τῆς Προνοίας λόγοις διὰ πλειόνων ἐρρήθη. Καὶ ὁ θεὸς δὲ Ἀπόστολος τὸν διάβολον ἔχειν ἔφη τοῦ θανάτου τὸ κράτος.

κγ'. *Εἶπε Κύριος· Ἐκ Βασάν ἐπιστρέψω· ἐπιστρέψω ἐν βυθοῖς θαλάσσης.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως· Εἶπε Κύριος, Ἀπὸ Βασάν ἐπιστρέψω, ἀπὸ βυθῶν θαλάσσης. Ἡ Βασάν δὲ ἐρμηνευομένη τὴν αἰσχύνην δηλοῖ. Αἰσχύνη δὲ τῆς ἁμαρτίας καρπός. Ἀπὸ ταύτης τοίνυν ἡμᾶς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἐπιστρέψει· καὶ ἀπὸ τῶν τῆς θαλάσσης βυθῶν. Τίς δὲ ὁ τῆς θαλάσσης βυθός, αὐτὸς διδάσκει ὁ Προφήτης. *βοῶν, Ρυσθεῖν ἐκ τῶν μισούντων με, καὶ ἐκ τῶν βαθέων τῶν ὑδάτων.* [Μὴ με καταποντισάτω καταγίγς ὕδατος, μηδὲ καταπέτω με βυθός.]

κδ'. *Ὅπως ἂν βαρῆ ὁ πούς σου ἐν αἵματι· ἢ γλώσσα τῶν κυνῶν σου ἐξ ἐχθρῶν παρ' αὐτοῦ.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως· Ὅπως ἂν συγκατέαξῃ ὁ πούς σου μετὰ αἵματος, καὶ λάψη ἢ γλώσσα τῶν κυνῶν σου ἀπὸ ἐκάστου τῶν ἐχθρῶν σου. Ἐπειδὴ γὰρ ἔδειξε τὸν τῶν ὅλων Θεὸν, οἷόν τινα ἀριστεῖα, τοὺς πολεμίους καταγωνιζόμενον, καὶ τοὺς ἀδίκως δεδουλωμένους ἐλευθεροῦντα, διαγράφει τῷ λόγῳ, καὶ αἱμάτων ῥύακας, καὶ συμπατουμένους νεκροῦς, καὶ τούτους ἀτάφους ἐρρίμμένους, καὶ κυσὶ βορὰν προκειμένους. Οὕτω καὶ διὰ Ἡσαΐου βοᾷ· *Ληνὸν ἐπάτησα μονώτατος, καὶ τῶν ἐθνῶν οὐδεὶς ἦν μετ' ἐμοῦ· συνεπάτησα αὐτοὺς ἐν τῷ θυμῷ μου, [καὶ συνέθλασα αὐτοὺς ἐν τῇ ὀργῇ μου,] καὶ κατήγαγον εἰς γῆν τὸ αἷμα αὐτῶν· καὶ κατεῤῥάντισθη τῷ κατανικῆματι αὐτῶν τὰ ἰμάτιά μου.*

κε'. *Ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαί σου, ὁ Θεός· αἱ πορεῖαι τοῦ Θεοῦ μου, τοῦ βασιλέως, τοῦ ἐν τῷ ἀγίῳ.* Πορείας τοῦ ἀγίου τὰς οἰκονομίας καλεῖ, ἅγιον δὲ, τὸν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ ἀνειλημμένον ναόν. Δῆλη, φησὶ, πᾶσιν ἀνθρώποις ἢ σὴ γέγονε προμήθεια, καὶ τὰς διαφόρους σου οἰκονομίας διέγνωσαν ἅπαντες.

κς'. *Προέφθασαν ἄρχοντες ἐχόμενοι ψαλλόντων, ἐν μέσῳ νεανίδων τυμπανιστριῶν.* Ἐντεῦθεν λοιπὸν τῶν Ἐκκλησιῶν τὴν εὐφροσύνην διδάσκει. Ἄρχοντας δὲ καλεῖ τοὺς ἱερούς ἀποστόλους, ὡς τούτων ἀρχιτέκτονας γενομένους, νεανίδας δὲ τυμπανιστρίδας, τὰς τὴν παρθενίαν ἀσκούσας, καὶ τὴν θεῖαν μελωδίαν τῷ Θεῷ προσφερούσας. Εἶτα σαφέστερα τὰ εἰρημένα ποιεῖ.

κζ'. *Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ.* Ἐδειξε τῆς παλαιᾶς διαθήκης τὴν παῦλαν· εἷς γὰρ ἦν ὁ τῶν Ἰουδαίων ναός· ἐνταῦθα δὲ τῶν ἐκκλησιῶν προθεσπίζει τὸ πλήθος· ἐν αἷς ἐκ τῶν Ἰσραηλιτικῶν πηγῶν ὑμνεῖσθαι κελεύει τὸν τῶν ὅλων Κύριον. Πηγαὶ δὲ Ἰσραὴλ εἰκότως ἂν κληθεῖεν αἱ προφητικαὶ καὶ βίβλοι, ἐξ ὧν τῷ Θεῷ τὴν μελωδίαν προσφέρομεν. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ταῖς προφητικαῖς καὶ τὰς ἀποστολικὰς ἡμῖν πηγὰς ἐδωρήσατο, εἰκότως ἐπάγει·

κη'. *Ἐκεῖ Βενιαμὴν νεώτερος ἐν ἐκστάσει.* Ὁ δὲ Ἀκύλας, Ἐκεῖ Βενιαμὴν βραχυς, ἐπικρατῶν αὐτῶν· κατὰ δὲ τὸν Θεοδοτίωνα, παιδευτὴς αὐτῶν. Βενιαμὴν δὲ νεώτερος, ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος βλαστήσας φυλῆς· νεώτερος, ὡς μετὰ πάντας κληθεὶς καὶ προσαγορευόμενος· ἄλλως τε καὶ νεανίαν αὐτὸν ἢ τῶν Πράξεων ἱστορία καλεῖ. Οὗτος ἐπικρατεῖ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ παιδεύει τὰ θεῖα, καὶ ποδηγεῖ πρὸς σωτηρίαν τοὺς βουλομένους. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἐκστάσει μαθὼν ἐν οὐρανοῖς εἶναι τὸν ὑπ' αὐτοῦ διωκόμενον, καὶ νεκρὸν νομιζόμενον. Ἐπειδὴ δὲ οὐ μόνον ὁ μακάριος Παῦλος, ἀλλὰ καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἀποστόλων χορὸς, τὰ θεῖα τοὺς πιστεῦντας ἐκπαιδεύει, εἰκότως καὶ τούτων ὁ προφητικὸς ἐμνημόνευσε λόγος. *Ἄρχοντες Ἰούδα ἠγεμόνες αὐτῶν, ἄρχοντες Ζαβουλῶν, ἄρχοντες Νεφθαλεὶμ.* Ἐκ γὰρ τούτων τῶν φυλῶν τὸ γένος οἱ λοιποὶ κατήγον ἀπόστολοι. Καὶ οἱ μὲν καλούμενοι ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου, τὴν Ἰούδα φυλὴν πάντως εἶχον πηγῆν. Πέτρος δὲ, καὶ Ἀνδρέας, καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, καὶ Φίλιππος, ἀπὸ Βεθσαϊδᾶ τῆς κόμης ἐτύγχανον ὄντες. Ματθαῖος δὲ καὶ Ἰάκωβος ἐν τῇ Καπερναὺμ διάγειν ἱσθόρηται. Σίμων ὁ ζηλωτὴς Χανανίτης ὠνόμασται. Ταῦτα δὲ πάντα χωρία τῆς Γαλιλαίας ἐστί. Ζαβουλῶν δὲ καὶ Νεφθαλεὶμ ἐκεῖνον εἶχον τὸν κλῆρον. Καὶ τούτου μάρτυρες δύο· ὁ μὲν προφήτης, ὁ δὲ εὐαγγελιστής· ὁ μὲν προλέγων, ὁ δὲ τὴν μαρτυρίαν προφέρων. Φασὶ δὲ οὕτως· *Γῆ Ζαβουλῶν, καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, καὶ οἱ λοιποὶ τὴν παραλίαν κατοικοῦντες, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν· ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα.*

κθ'. *λ'. Ἐντελεῖται, ὁ Θεός, τῇ δυνάμει σου· δυνάμωσον, ὁ Θεός, τοῦτο ὃ κατεργάσω ἐν ἡμῖν. Ἀπὸ τοῦ ναοῦ σου ἐπὶ Ἱερουσαλήμ.* Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως· Πρόσταξον, ὁ Θεός, περὶ ἰσχύος σου· ἐνίσχυσον, ὁ Θεός, τοῦτο ὃ ἐποίησας ἡμῖν, διὰ τὸν ναόν σου τὸν ἐπάνω τῆς Ἱερουσαλήμ. Βεβαίωσον, φησὶν, ἢ ἐδωρήσω, Δέσποτα, χάριν, διὰ τὸν ναόν σου, ὃν ἐξ ἡμῶν ἀνείληφας· ὃν ἐκάθισας ἐπάνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας,

καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἱερουσαλήμ γὰρ τὴν ἄνω πόλιν καλεῖ, περὶ ἧς ὁ μακάριος Παῦλος λέγει· *Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστίν· ἣτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν.* Αἰτοῦσι τοίνυν διὰ τὴν πρὸς τὸν ναὸν συγγένειαν, τὴν δεδομένην βεβαιωθῆναι χάριν· καὶ διὰ τὴν ἀπαρχὴν, τῆς παρασχεθείσης δωρεᾶς ἀπολαῦσαι τὸ φύραμα. Ἐντεῦθεν προλέγει καὶ τὴν τῶν βασιλέων μεταβολὴν. *Σοὶ οἴσουσι βασιλεῖς δῶρα.* Τοῦ γὰρ διώκειν παυσάμενοι, τὸ πρέπον ὡς Θεῷ προσοίσουσι σέβας· καὶ ὡσπερ αὐτοὶ δασμὸν παρὰ τῶν ὑπηκόων λαμβάνουσιν, οὕτως αὐτοὶ, καθάπερ δούλοι καὶ ὑπήκοοι, δῶρά σοι προσκομιοῦσι. Καὶ τούτου μάρτυρες οἱ ὀφθαλμοὶ θεωροῦντες τὴν τῆς προφητείας ἀλήθειαν.

λα'. *Ἐπιτίμησον τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου.* Ἔνια δὲ τῶν ἀντιγράφων δρυμοῦ ἔχει. Εἴτε δὲ δρυμὸς, εἴτε κάλαμος, ἢ ἀκαρπία διὰ τούτων σημαίνεται. Ταῦτα δὲ οἰκητήριον ἔχει τὰ ἀνόητα θηρία, ἃ καὶ διὰ τῆς θείας ἐπικλήσεως ὁ Προφήτης [ἡμᾶς] ἐξελαύνειν ἐδίδαξεν. *Ἡ συναγωγὴ τῶν ταύρων ἐν ταῖς δαμάλεσι τῶν λαῶν, τοῦ ἐγκλεισθῆναι τοὺς δεδοκιμασμένους τῷ ἀργυρίῳ.* Ταύρους καλεῖ τὴν τῶν Ἰουδαίων πληθύν, διὰ τὴν συνήθη θρασύτητα· δαμάλεις δὲ λαῶν τοὺς ἐξ ἔθνων πεπιστευκότας ὠνόμασε, διὰ τὸ νέον τῆς κλήσεως. Προλέγει τοίνυν ὁ προφητικὸς λόγος, τὰς ἐν ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος κατὰ τῶν εὐσεβῶν γεγενημένας τῶν Ἰουδαίων ἐπαναστάσεις. Τοῦτο δὲ, φησὶ, δρῶσιν, ἐκκλεῖσαι αὐτοὺς βουλόμενοι, καὶ τῆς δεδομένης εὐκληρίας στέρησαι· οἱ τινες δίκην ἀργυρίου πυρωθέντες, ἀπεφάνθησαν δόκιμοι. Τοῦτο περὶ αὐτῶν καὶ ὁ μακάριος ἔφη Παῦλος· *Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· ἀλλ' ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν.* Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἦσαν οἱ ἀντιλέγοντες, καὶ παντοδαπὰς ἀγίων σφαγὰς ἐργαζόμενοι, εἰκότως καὶ περὶ τούτων φησὶ· *Διασκόρπισον ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα.* Οὕτω περὶ τῶν ἀντιλεγόντων θεσπίσας, μεταφέρει τὸν λόγον εἰς τοὺς πιστεύσαντας.

λβ'. *Ἥξουσι πρέσβεις ἐξ Αἰγύπτου.* Τῆς Αἰγύπτου δὲ προτέρας ἐμνημόνευσεν, ὡς τῆς ἀσεβείας ἀναδησαμένης πάλαι τὸ κράτος. Μέμνηται δὲ αὐτῶν καὶ ἡ τῶν Πράξεων ἱστορία, διηγουμένη τοὺς συνειλεγμένους κατὰ τὴν τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραν, ἐν ἧ τῷ παναγίου Πνεύματος τοῖς ἀποστόλοις ἐπεφοίτησεν ἡ χάρις. *Αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς τῷ Θεῷ.* Τέλους καὶ τοῦτο τετύχηκε. Καὶ μάρτυς ὁ εὐνοῦχος Κανδάκης τῆς βασιλίσεως τῶν Αἰθιόπων, ὃν ὁ Φίλιππος πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐποδήγησεν. Εἶτα πάσης τῆς οἰκουμένης τὰς βασιλείας καλεῖ.

λγ'. *Αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς, ἄσατε τῷ Θεῷ· ψάλατε τῷ Κυρίῳ.* Ἄπαντες, φησὶν, οἱ κατὰ τὴν οἰκουμένην, δέξασθε τῆς θεογνωσίας τὸ φῶς· καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας προσενέγκατε ὑμνωδίαν.

λδ'. *Τῷ ἐπιβεβηκότῳ ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολάς.* Ὁ γὰρ Δεσπότης Χριστὸς οὐ μόνον εἰς τὸν ὀρώμενον οὐρανὸν ἀνελήλυθεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ὑπέρτερον, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης, ἐν ὑψηλῷ ὑπερφῶ τῆς οἰκειᾶς ἀνατολῆς, τὰς ἀκτῖνας πᾶσι καταπέμπων ἀνθρώποις. *Ἴδὸν δώσει τῇ φωνῇ αὐτοῦ φωνὴν δυνάμεως.* Σημαίνει δὲ διὰ τούτων, τὴν μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γενομένην τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιφοίτησιν. Δύναμιν γὰρ ταύτην καὶ ὁ Κύριος προσηγόρευσε. *Μεῖναιτε γὰρ, φησὶν, ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἕως ἂν ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.* Ταύτης δὲ τῆς φωνῆς καὶ ὁ μακάριος μέμνηται Λουκᾶς λέγων· *Ἐγένετο δὲ φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὡσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσε τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι.*

λε'. *Δότε δόξαν τῷ Θεῷ.* Ἔοικε τοῦτο τῇ τοῦ Ἀποστόλου νομοθεσίᾳ. *Δοξάσατε γὰρ, φησὶ, τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστιν αὐτοῦ.* Τοὺς γὰρ τοσοῦτων ἀπολαύοντας δίκαιον διὰ πάντων τὸν εὐεργέτην δοξάζειν. *Ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἡ μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ· καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ταῖς νεφέλαις.* Ἐξ Ἰσραὴλ γὰρ τὸ γένος κατάγοντες οἱ ἱεροὶ ἀπόστολοι, τὴν τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρέπειαν δι' ὧν εἰργάζοντο θαυμάτων ὑπέδειξαν· καὶ οἱ μετ' ἐκείνους δὲ τὸ διδασκαλικὸν δεξάμενοι χάρισμα, καθάπερ τινὲς νεφέλαι ἐκ τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος θαλάττης τὸν ὑετὸν ἀνιμώμενοι, τὴν ἀρδεῖαν τοῖς ἀνθρώποις προσφέρουσι.

λς'. *Θαυμαστὸς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ.* Καὶ ἄλλοι δὲ, φησὶν, ἅπαντες τῆς ἀρετῆς ἐρασταὶ τὸν Θεὸν ὑμνεῖσθαι παρασκευάζουσι, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν τὴν λέγουσαν· *Λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν οὐρανοῖς.* — *Ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ αὐτὸς δώσει δύναμιν καὶ κραταιώσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.* Οὐχ ἀπλῶς δὲ ἐνταῦθα τοῦ Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσεν· ἀλλ' ἐπειδὴ δεῖσας ὁ Ἰακώβ τὸν Ἡσαῦ, εἶτα τῆς θείας ἐπιφανείας ἀζιωθεὶς, ἀνερρώσθη, καὶ τὸ δέος τῆς διανοίας ἐξέβαλε. Διδάσκει δὲ ἡμᾶς ὁ λόγος, ὅτι ὁ ἐκεῖνον ἰσχυρὸν ἀποφῆνας, καὶ κρείττονα δεῖξας τῶν δυσμενῶν, αὐτὸς τὸν νέον αὐτοῦ κραταιώσει λαὸν, καὶ ἄμαχον ἐργάσεται καὶ ἀήττητον. *Εὐλογητὸς ὁ Θεός.* [Ἄλλ' ἀκούων, φιλομαθέστατε, Θεὸν καὶ Θεὸν πολλάκις εἰρημένον καὶ Κύριον καὶ Σωτῆρα, μὴ ἄλλον ὑπολάβητε. Οὐδὲ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἐστίν εἰ μὴ μόνος Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα· ἀλλ' οὐ τριθεῖα, ἅπαγε· ὡς πολλάκις ἡμῖν εἴρηται. Τὸ γὰρ Θεὸς ὄνομα καὶ τὸ Κύριος καὶ τὸ Βασιλεὺς καὶ τὸ Δημιουργὸς καὶ τὸ Παντοκράτωρ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἐπὶ τῆς ἀδιαιρέτου λαμβάνεται Τριάδος.] Ἀρμόδιον τῷ ψαλμῷ τὸ τέλος. Ἔδει γὰρ τῶν τοσοῦτων ἀγαθῶν τὴν διήγησιν ὑμνῶ θεῖῳ συμπερανθῆναι.

ΕΡΜΗΝ. ΤΟΥ ΞΗ' ΨΑΛΜΟΥ.

α'. *Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων· ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ.* Ἀλλοιώσιν τινων πραγμάτων ὁ ψαλμὸς προσημαίνει. Εἰρήται μὲν γὰρ εἰς τοὺς εἰς Βαβυλῶνα μετανάστας Ἰουδαίους· καὶ ὡς ἐξ ἐκείνων προσευχομένων, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αἰτούντων, ἐσχημάτιται. Προθεσπίζει δὲ ὁμοῦ καὶ τὴν τῆς δουλείας ἀπαλλαγὴν, καὶ τὴν ἐπάνοδον, καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ τὴν οἰκοδομὴν, καὶ ἀπαξιαπλῶς τῆς Ἰουδαίας τὴν προτέραν εὐημερίαν. Ἔχει δὲ καὶ προφητείαν τῶν δεσποτικῶν [τοῦ Θεοῦ λέγω καὶ Σωτῆρος ἡμῶν] παθημάτων, καὶ τῆς διὰ ταῦτα καταληψομένης Ἰουδαίου πανωλεθρίας. Ἐπειδὴ γὰρ ἃ παρὰ τῶν δυσμενῶν ὑπέμειναν, ταῦτα κατὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ Σωτῆρος ἐτόλμησαν, ἃ τοῖς ἐχθροῖς ἐπηράσαντο, ταῦτα κατ' αὐτῶν ὁ δίκαιος κριτῆς ἐψηφίσατο.

β'. *Σῶσόν με, ὁ Θεὸς, ὅτι εἰσῆλθον ὕδατα ἕως ψυχῆς μου.* Ἡ τῶν εὐσεβεστέρων συμμορία προσφέρει τὴν ἰκετείαν. Ὑδατα δὲ καλεῖ τῶν συμφορῶν τὸ πλῆθος. Πάντοθεν, φησὶ, τοῖς ἀνιαροῖς περικλύζομαι. γ'. *Ἐνεπάγην εἰς ἵλὸν βυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστι ὑπόστασις.* Ὁ δὲ Σύμμαχος· Ἐβαπτίσθην εἰς ἀπεράντους καταδύσεις, καὶ οὐκ ἔστι στάσις· ἐκ μεταφορᾶς τῶν εἰς τὸν τῆς θαλάσσης ἐμπιπτόντων βυθὸν, καὶ ἐπιπλεῖστον καταφερομένων, καὶ μόγις τῆς ἕδρας ἐφικνουμένων. Δηλοῖ δὲ διὰ τούτων τὸ μέγεθος τῶν συμβεβηκότων τοῖς ἀνδραποδισθεῖσι κακῶν. Ἥλλον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ καταγιγῆς κατεπόντισέ με. Ποικίλλει τὸν λόγον ταῖς διαφοροῖς εἰκόσιν, οὐχ εὐρίσκων ἀξίαν εἰκόνα τῶν κατεχόντων ἀνιαρῶν.

δ'. *Ἐκοπίασα κρᾶζων· ἐβραγχίασεν ὁ λάρυγξ μου.* Διηλεκῶς, φησὶ, ποτνιώμενος βοῶ, ὡς καὶ αὐτὰ καμῖν τὰ ὄργανα τῆς φωνῆς. Κραυγὴν δὲ τὴν ἐπίτασιν λέγει τῆς κατὰ διάνοιαν προσευχῆς. *Ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου, ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν Θεόν μου.* Ἐκ μεταφορᾶς δὲ αὐτὸ τέθεικε τῶν συνήθη τινὰ καὶ γνῶριμον ἐξ ἀποδημίας ἐπανιόντα προσμενόντων, καὶ τὰς ὁδοὺς περισκοπούντων. Ἀπέκαμον, φησὶν, ἀναμένων τὴν σὴν βοήθειαν. Εἶτα ἃ τροπικῶς ἄνω τέθεικε, διδάσκει σαφέστερον.

ε'. *Ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου οἱ μισοῦντές με δωρεάν.* Ἐκραταιώθησαν οἱ ἐχθροί μου, οἱ ἐκδιώκοντές με ἀδίκως. Ἀλλὰ μηδεὶς ὑπολάβοι τῶν φιλομαθεστέρων, εἰρησθαι ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ταῦτα. Οὐδὲ γὰρ εἰρήται, οὐκ εἰρήται, εἰ μὴ ἐκ προσώπου, ὡς ἀνωτέρω ἡμῖν ἐσχεδιάσται, τῶν ἀνδραποδισθέντων ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. Λέγει δὲ ὅτι Καὶ ἀριθμὸν νικῶσιν οἱ δυσμενεῖς, καὶ δυναστεία περικεῖνται, καὶ ἀπεχθάνονται πρὸς με, αἰτίαν ἐμοῦ τοῦ μίσους οὐ δεδωκότος. *Ἄ οὐχ ἤρπαζον, τότε ἀπετίννουν.* Ὡν οὐκ ἠδίκησα, δίκας εἰσπράττομαι. Οὐ γὰρ ὡς ἄρπαξ, ἢ ἀδικήσας, φησὶν ὁ λαὸς, ταῦτα ἐξηνδραπόδισμαι παρ' αὐτῶν.

ς'. *Ὁ Θεὸς, σὺ ἔγνωσ τὴν ἀφροσύνην μου· καὶ αἱ πλημμέλειαί μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβησαν.* Πάντα, Δέσποτα, σὺ γινώσκεις, καὶ λέληθέ σε γινομένων οὐδέν. Οἶδας τοιγαροῦν, ὡς εἰς ἐκείνους μὲν οὐδὲν ἐπλημμέλησα· τοὺς δὲ σοὺς παραβέβηκα νόμους. Τούτῳ ἔοικετὸ, *Σοὶ μόνῳ ἡμάρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα.*

ζ'. *Μὴ αἰσχυνθῆσαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ὑπομένοντές σε, Κύριε, Κύριε τῶν δυνάμεων.* Μηδὲ ἐντραπέησαν ἐπ' ἐμὲ οἱ ζητοῦντές σε, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ. Μὴ γένωμαι, φησὶ, βλάβης τοῖς ἄλλοις ἀρχέτυπον, προσμείνας μὲν τὴν παρὰ σοῦ σωτηρίαν, διαμαρτῶν δὲ τῆς ἐλπίδος σου. Ἀλλὰ μαθέτωσαν διὰ τῶν περὶ ἐμὲ γενομένων, οἱ τὴν σὴν ἔχοντες γῶσιν, ὡς τῶν ἐλπίζόντων εἰς σὲ σωτηρίας, καὶ οὐκ αἰσχύνης ὑπάρχεις καρπός. η'. *Ὅτι ἔνεκά σου ὑπήνεγκα ὄνειδισμόν· ἐκάλυψεν ἐντροπὴ τὸ πρόσωπόν μου.* Αἰσχύνης ἀναπίμπλαμαι τὰ σὰ ὄνειδη δεχόμενος· ἐπικερτομοῦσι γὰρ με συνεχῶς οἱ πολέμοι, σὴν ἀσθενεῖαν τὴν ἐμὴν δουλείαν ἀποκαλοῦντες,

θ'. *Ἀλλοτριωμένος ἐγενήθην τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ ξένος τοῖς υἱοῖς τῆς μητρὸς μου.* Ἀπριθμεῖται τῆς ἀχθηδόνης τὰς ἀφορμὰς, διεγείρων εἰς ἔλεον τὸν φιλόανθρωπον Θεόν. Καὶ πρότερον μὲν τέθεικε τῶν δυσσεβῶν τὰ ὄνειδη, εἶτα τῶν συγγενῶν καὶ συνήθων τὸν χωρισμόν. Ὡς δωρυάλωτοι γὰρ, καὶ δουλεύειν ἠναγκασμένοι, κατὰ συγγενείας οὐ συνεχωροῦντο διάγειν.

ι'. *Ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με· καὶ οἱ ὄνειδισμοὶ τῶν ὄνειδιζόντων σε ἔπεσον ἐπ' ἐμέ.* Οὐχ ἦκιστα δέ με ἀνιᾶ καὶ ἀλγύνει τοῦ ἀγίου σου οἴκου ἡ ἐρημία, καὶ τῶν δυσσεβούντων ὁ γέλως. Οὐ γὰρ τῆ ἐμῆ πλημμελεία, τῆ δὲ σῆ ἀσθενεία, τὰ εἰς ἐκεῖνον γεγενημένα λογίζονται. Διόπερ ταῖς κατὰ σοῦ βλασφημίαις κεντοῦμαι, ὡς τούτων γενόμενος πρόξενος. Τὸ μέντοι κατέφαγέ με, κατηνάλωσέ με, εἶρηκεν ὁ Σύμμαχος.

ια', ιβ'. *Καὶ συνεκάλυψα ἐννηστεία τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐγενήθη εἰς ὄνειδισμοὺς ἐμοί. Καὶ ἐθέμην τὸ ἐνδύμα μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην αὐτοῖς εἰς παραβολήν.* Ἐπὶ τούτοις ἀνιᾶμαι, καὶ νηστεία κατατήκω τὸ σῶμα. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο πρόφασις ἐκείνοις ἐγένετο γέλωτος. Τρύχω δὲ ἑμαυτὸν, καὶ τῆ τοῦ σάκκου περιβολῆ τὸ πένθιμον περικείμενος σχῆμα. Καὶ τοῦτο μέντοι κωμωδίας ἔλαβον ἀφορμὴν οἱ παράνομοι. ιγ'. *Κατ' ἐμοῦ ἠδολέσχουν οἱ καθήμενοι ἐν πύλαις, καὶ εἰς ἐμὲ ἔψαλλον οἱ πίνοντες οἶνον.* Καὶ ἐν συλλόγοις, φησὶ, καὶ ἐν συμποσίοις, τὰ ἐμὰ θρυλλοῦσι καὶ κωμωδοῦσι κακά. Πάλαι γὰρ παρὰ τὰς πύλας τοῖς

συνεδρίοις

ἐχρώντο.

ιδ'. *Ἐγὼ δὲ τῇ προσευχῇ μου πρὸς σέ, Κύριε. Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως· Ἐμοῦ δὲ ἡ προσευχή σοι, Κύριε. Τούτων, φησὶ, γινομένων, ἐγὼ πρὸς σέ τείνω τὸ ὄμμα, καὶ τὴν παρὰ σοῦ προσμένω βοήθειαν. Καιρὸς εὐδοκίας, ὁ Θεός. Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως, Καιρὸς διαλλαγῆς ὁ Θεός. Ἰκανή, φησὶ, ἡ ἐπενεχθεῖσά μοι τιμωρία. Καιρὸς ταύτην λυθῆναι, καὶ τὴν σὴν φιланθρωπίαν ἀναφανῆναι. Εὐδοκίαν γὰρ τὸ ἀγαθὸν θέλημα τοῦ Θεοῦ καλεῖ. Ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου ἐπάκουσόν μου· ἐν ἀληθείᾳ τῆς σωτηρίας σου. Μὴ τοῖς ἐμοῖς πλημμελήμασι μετρήσης τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ τῷ ἀμετρήτῳ τῆς σῆς φιλανθρωπίας ἐλέῳ. Χρήσαι δὲ τῇ ἀληθῇ καὶ δικαίᾳ σου ψήφῳ κατὰ τῶν εἰς ἐμέ τοσαῦτα δρώντων κακά. Εἴτα τροπικῶς πάλιν ἀπαριθμεῖται τὰς συμφορὰς, ἀνακινεῖν πειρώμενος τῇ διηγήσει τὸν ἔλεον.*
ιε'. *Σῶσόν με ἀπὸ πηλοῦ, ἵνα μὴ ἐμπαγῶ.* Ἔοικα τοῖς εἰς βόθρον τελματώδη πίπτουσι, καὶ θάνατον ὑπομένουσι· διὸ παρὰ σοῦ τὴν σωτηρίαν αἰτῶ. *Ρυσθεῖην ἐκ τῶν μισούντων με, καὶ ἐκ τῶν βαθέων τῶν ὑδάτων.* Αἰτῶ δὲ ἀπαλλαγῆναι καὶ τῶν πολεμίων, καὶ τῶν ὑπὸ τούτων ἐναγομένων κακῶν. Βάθος γὰρ ὑδάτων τὰς ὑπ' ἐκείνων ἐπαγομένας ἐκάλεσε τιμωρίας.
ις'. *Μὴ με καταποντισάτω καταγίς ὑδάτος, μηδὲ καταπιέτω με βυθός.* Μὴ γένωμαι, φησὶ, τῷ πλήθει καὶ τῷ μεγέθει τῶν κακῶν ὑποβρύχιος. *Μηδὲ συσχετῶ ἐπ' ἐμέ φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ.* Μὴ ἀπαγορεύσης, φησὶ, Δέσποτα, τὴν ἐμὴν σωτηρίαν· μηδὲ κλείσης μοι τῆς φιλανθρωπίας τὴν θύραν. Οἱ γὰρ εἰς φρέαρ ἐπίπτοντες, ἀνεφρότος μὲν ἔχουσι τοῦ στόματός τινα μικρὰν ἐλπίδα τῆς ἐκείθεν ἀπαλλαγῆς· ἐμφραγέντος δὲ καὶ τούτου, τὴν σωτηρίαν ἀπαγορεύουσιν.
ις'. *Εἰσακούσόν μου, Κύριε· ὅτι χρηστὸν τὸ ἔλεός σου· κατὰ τὸ πλήθος τῶν οἰκτιρισμῶν σου ἐπὶ βλεμμὸν ἐπ' ἐμέ.* Διὰ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν, οὐ διὰ τὴν ἐμὴν ἀξίαν, ὧν ἀφηγησάμην κακῶν τὴν ἀπαλλαγὴν ἐπάγαγε. Βλέπε με τοίνυν περικλυζόμενον τοῖς κακοῖς, καὶ λῦσον τὰς συμφορὰς. Ἀρκεῖ γὰρ σου καὶ μόνον ἡ ἐπιφάνεια, σκεδάσαι τὸ νέφος τῶν λυπηρῶν.
ιη'. *Μὴ ἀποστρέψης τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ παιδός σου.* Τοῦτο γὰρ ἔθος τοῖς ὀργιζομένοις ποιεῖν, ἀποσειομένοις τῶν ἡμαρτηκώτων τὰς ἰκετείας. *Ὅτι θλίβομαι, ταχὺ ἐπάκουσόν μου.* Διὰ τὴν τῆς ὀδύνης ὑπερβολὴν ταχεῖαν μοι παράσχου παραψυχὴν.
ιθ'. *Πρόσχευε τῇ ψυχῇ μου, καὶ λύτρωσαι αὐτήν.* Ἀρκεῖς γὰρ καὶ μόνῃ τῇ θεᾷ διαλυῖσαι τὰ σκυθρωπά. *Ἐνεκα τῶν ἐχθρῶν μου ῥύσαι με.* Ὑπερβαίνει μὲν συγγνώμην τὰ ἐμὰ πλημμελήματα· ἀλλὰ δυσσεβεῖς οἱ πολέμιοι, καὶ πονηρία δουλεύοντες. Διὰ γοῦν τὰ παρ' ἐκείνων ὄνειδι, τῆς σῆς μοι μετάδος, Δέσποτα, φιλανθρωπίας. Τοῦτο γὰρ καὶ διὰ τῶν ἐπαγομένων ἐδήλωσε.
κ'. κα'. *Σὺ γὰρ γινώσκεις τὸν ὄνειδισμόν μου, καὶ τὴν αἰσχύνην μου, καὶ τὴν ἐντροπήν μου. Ἐναντίον σου πάντες οἱ θλίβοντές με* Οὐδὲν σε λέληθε τῶν γινομένων, ἀλλὰ πάντα ὄρθς· καὶ τὰ ἐκείνων ὄνειδι, καὶ τὴν ἐμὴν αἰσχύνην· καταδύομαι γὰρ καὶ ἀνιώμαι ἅμα παρ' ἐκείνων ὄνειδιζόμενος. *Ὀνειδισμόν προσεδόκησεν ἡ ψυχή μου καὶ τλαιπωρίαν· καὶ ὑπέμεινα συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρξε· καὶ παρακαλοῦντας, καὶ οὐχ εὔρον.* Τοσαῦταις γὰρ πανταχόθεν ὀδύναις βαλλόμενος, καὶ ἕτερα δὲ προσμένων ἀνιαρώτερα, οὐδεμίαν ἔχω παραψυχὴν. Ἀλλ' οἱ μὲν ἀνιώντες νικῶσι τὸν ἀριθμόν· ὁ δὲ ψυχαγῶ γῶν, καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῆς λύτης κουφοτέραν τὴν ἀθυμίαν ποιῶν, οὐκ ἔστι.
κβ'. *Καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν· καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.* Καὶ αὐτὴν μοι, φησὶ, τὴν τροφήν πικρὰν καὶ ἀνιαρὰν κατεσκεύασαν· ἀνήδονος γὰρ τοῖς μετ' ὀδύνης ἐσθίουσι καὶ ἡδίστη τροφή.
κγ'. *Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν ἐνώπιον αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν, καὶ εἰς σκάνδαλον.* Καὶ τὴν αὐτῶν τοίνυν εὐφροσύνην εἰς συμφορὰς μετέβαλε, Δέσποτα· καὶ οἷς ἔδρασαν περιπέσοιεν. Τράπεζαν γὰρ τὴν εὐφροσύνην ἐκάλεσε· τὰς δὲ τιμωρίας, παγίδα. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Σύμμαχος ἡρμήνευσε· Γένοιτο ἡ τράπεζα αὐτῶν ἔμπροσθεν αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς τιμωρίαν, ὥστε συλληφθῆναι.
κδ'. *Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, τοῦ μὴ βλέπειν.* Ἐπάγαγε αὐτοῖς τὸ ζοφῶδες νέφος τῶν συμφορῶν. *Καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντός σύγκαμψον.* Δουλείαν αὐτῶν καταψήφισαι, Δέσποτα· ἵνα οἷς ποιῶσι περιπέσωσιν, εἰς ἐπίπονον ἐργασίαν συγκεκυφότες αἰεῖ.
κε'. *Ἐκχεον ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὀργὴν σου· καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβοι αὐτούς.* Πᾶσαν αὐτοῖς, φησὶν, ἐπάφες τὴν τῆς τιμωρίας ὀργὴν, καὶ ταχεῖαν καὶ διαρκῆ ἐπάγαγε συμφορὰν. Διὰ γὰρ τοῦ θυμοῦ τὸ ταχὺ δεδήλωκε· τοιοῦτος γὰρ ὁ θυμός· διὰ δὲ τῆς ὀργῆς, τὸ ἐπίμονον· τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ὀργῆς φύσις. Ὁ γὰρ θυμὸς ὀξύς ἐστι καὶ ὀλιγοχρόνιος, ἡ δὲ ὀργή, βραδυτέρα μὲν, μονιμωτέρα δέ. Θυμὸν τοίνυν ὀργῆς τὴν ὀξείαν καὶ ἐπίμονον ἐκάλεσε τιμωρίαν.
κς'. *Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτῶν ἡρημωμένη· καὶ ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν.* Διὰ πάντων δὲ τὴν δικαίαν ψήφον αἰτεῖ· καὶ οἷς δεδράκασιν ὑποβληθῆναι αὐτοὺς ἰκετεῦει. Ἐπειδὴ γὰρ καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὰς ἄλλας τῆς Ἰουδαίας πόλεις πορθήσαντες, ἐρήμους ἀπέφηναν [οἱ Χαλδαῖοι], ταῦτα παθεῖν καὶ τὴν αὐτῶν ἰκετεῦει πατρίδα· καὶ τετύχηκε τῆς αἰτήσεως. Ἐρημος γὰρ καὶ γέγονε καὶ μεμένηκεν ἡ Βαβυλῶν, μέχρι καὶ τήμερον· εἰδέναι μέντοι προσήκει, ὡς ἅπερ ἤτησαν Ἰουδαῖοι Βαβυλωνίους παθεῖν, δυσσεβεία καὶ πονηρία κατ' αὐτῶν κεχηρημένους, ταῦτα πεπόνθασιν αὐτοῖ, κατὰ τοῦ

ευεργέτου και Σωτήρος λυττήσαντες. Βαβυλώνιοι μὲν γὰρ αὐτοῖς πικρὰν εἰργάσαντο τὴν τροφήν· οὐ τοι αὐτὴν αὐτοῖς δεδωκότες τροφήν· ἀλλὰ τῇ ἐπιπόνῳ δουλείᾳ τὴν ἔμφυτον τῆς τροφῆς ἡδονὴν ἀφελόμενοι. Ἰουδαῖοι δὲ οὐκ ἀδικούμενοι, ἀλλὰ παντοδαπὰς εὐεργεσίας δεχόμενοι, αὐτῷ τῷ ευεργέτῃ προσήνεγκαν τὴν χολὴν, καὶ αὐτὸ τὸ ὄξος, οἷόν τις ἀμπελῶν ἐπιζήμιος. Οὐδὲ γὰρ χάριν ταῖς αὐταῖς ὑπεβλήθησαν τιμωρίαις, καὶ ἐγένετο ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν, καὶ εἰς σκάνδαλον. Ἀντὶ γὰρ τῆς προτέρας εὐκληρίας δουλείαν κατεψηφίσθησαν· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ δὲ αὐτῶν ἐσκοτίσθησαν, ἰδεῖν τὸ ἀληθινὸν οὐκ ἀνασχόμενοι φῶς, καὶ ὁ νῶτος δὲ αὐτῶν διηνεκῶς τῇ δουλείᾳ καὶ τῇ πενίᾳ συγκέκαμπται, διὰ τὸν γαῦρον αὐχένα, καὶ τὸν σκληρὸν αὐτῶν τράχηλον· καὶ ἡ ἔπαυλις αὐτῶν ἐγένετο ἔρημος, καὶ ἐν τοῖς τῆς Ἱερουσαλὴμ σκηνώμασιν οὐδεὶς αὐτῶν κατοικεῖ. Ταῖς οἰκείαις τοίνυν ἀραις ὑπεβλήθησαν· καὶ ἂ τοῖς Βαβυλωνίοις ἐπηράσαντο ἀδικούμενοι, ταῦτα πεπόνθησιν ἀδικήσαντες, καὶ ἀχάριστοι περὶ τὸν ευεργέτην γενόμενοι. Τούτου χάριν καὶ οἱ θεοὶ ἀπόστολοι ταῖς ἐντεῦθεν ἐχρήσαντο μαρτυρίαις, τῆς προφητείας τὸ διπλοῦν ἐπιστάμενοι. Ἄλλ' ἐπὶ τὰ συνεχῆ τῆς ἐρμηνείας βαδίν.

κζ'. *Ὅτι ὃν σὺ ἐπάταξας, αὐτοὶ κατεδίωξαν· καὶ ἐπὶ τὸ ἄλλος τῶν τραυμάτων μου προσέθηκας.* Σὺ μὲν γὰρ, φησὶ, δίκας με τῆς παρανομίας εἰσπραττόμενος, οἷόν τις δημίους παρέδωκας τούτοις· οὗτοι δὲ πλείοσι με, ἢ προσέταξας, κακοῖς περιέβαλον· καὶ ἐπηύξησάν μοι τὴν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὀδύνην. Ταύτην αὐτῶν καὶ ὁ τῶν ὄλων Θεὸς κατηγορεῖ τὴν ὠμότητα, καὶ φησιν, *Ἐγὼ αὐτοὺς παρέδωκα εἰς τὰς χεῖράς σου, σὺ δὲ οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεον· καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἐβάρυνας τὸν ζυγόν, καὶ νεώτερον οὐκ ἠλέησας.* κη'. *Πρόσθεθι ἀνομίαν ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ αὐτῶν, καὶ μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ.* Τὴν διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐπαγομένην τιμωρίαν ἀνομίαν ἐκάλεσεν· ἀντὶ τοῦ, *Ἐπίθεθι αὐτοῖς ἀνόμως ζῶσι τιμωρίαν ἀξίαν· καὶ μὴ τύχωσιν ἀγαθῶν ἅ τοῖς δικαίοις εἴωθας ἀπονέμειν.* κθ'. *Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων· καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν.* Τούτοις ἔοικετὸ, *Οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει, οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων.* Τούτων μέντοι τῶν βίβλων μέμνηται Δανιὴλ. Κριτήριον γὰρ, φησὶν, ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεώχθησαν. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Ὡν τοῖς ἀνακειμένοις σοὶ δίδως, μὴ μεταλάχοιεν οὗτοι· μηδὲ τύχοιεν ἀνακλήσεως, ἧς ἡμεῖς, φησὶ, διὰ τὴν σὴν φιλανθρωπίαν

τευξόμεθα.

λ'. *Πτωχὸς καὶ ἀλγῶν εἰμι ἐγώ· ἡ σωτηρία τοῦ προσώπου σου, ὁ Θεὸς, ἀντελάβετό μου.* Ἐντεῦθεν λοιπὸν τὴν ἀλλοίωσιν τῶν πραγμάτων προλέγει· καὶ τὴν τῆς δουλείας λύσιν, καὶ τὴν τῶν δορυαλώτων ἐπάνοδον. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸ τέλος ὁ ψαλμὸς ἐπιγέγραπται τοῖς ἀλλοιωθησομένοις. Δύο γὰρ ἐδέξαντο ἐναντίας μεταβολάς. Μεταμελεία γὰρ ἐν Βαβυλῶνι χρῆσάμενοι τὴν προτέραν ἐλευθερίαν ἀπέλαβον· μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ τοῦ Δεσπότης λυττήσαντες, παντελεῖ δουλεία κατεδικάσθησαν. Ἀμφοτέρα τοίνυν προλέγει ὁ παρὼν ψαλμὸς· τὸ δὲ *πτωχὸς καὶ ἀλγῶν εἰμι*, τοῦτο σημαίνει· Ἐν πτωχείᾳ με, φησὶν, ἰδὼν, καὶ ἐν πολλαῖς ὀδύνασι ἐξεταζόμενον, τῆς σῆς σωτηρίας ἠξίωσας· τούτου δὲ χάριν, λα'. *Αἰνέσω τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου μετ' ᾠδῆς, μεγαλυνῶ αὐτὸν ἐν αἰνέσει.* Οὐκ ἔσομαι περὶ τὰς εὐεργεσίας ἀγνώμων· ἀλλ' ἀμείβομαι τοῖς ὕμνοις τὰς χάριτας, τῇ διηγῆσει τῶν εὐεργεσιῶν τὸ μέγεθος αὐτοῦ τοῖς ἀγνοοῦσι

δεικνύς.

λβ'. *Καὶ ἀρέσει τῷ Θεῷ μου, ὑπὲρ μόσχον νέον κέρατα ἐκφέροντα, καὶ ὀπλάς.* Θυμηρεστέρα δὲ αὐτῷ ἔσται τῆς αἰνέσεως ἡ θυσία μόσχου νέου καὶ πίονος, ἄρτι μὲν τὰς χηλὰς, ἄρτι δὲ προβαλλομένου τὰ κέρατα. Θρηνησαι ἄξιον τὴν Ἰουδαίων παρανομίαν συνιδεῖν οὐ βουλομένων τῆς νομικῆς λατρείας τὸν ηπιῶδες· καὶ τοι τῶν ἐν Βαβυλῶνι δορυαλώτων, ὕμνεῖν τὸν Θεὸν μετὰ τὴν ἐπάνοδον ὑπισχνουμένων, οὐ θυσίας ἱερατεύειν, ὡς τῆς ὕμνωδίας θυμηρε στέρας οὔσης Θεῷ. Ἀλλὰ τὴν μὲν τούτων κατηγορίαν ἐπὶ τοῦ παρόντος

ἔασωμεν· ἐπὶ δὲ τὴν ἐρμηνείαν βαδίσωμεν.

λγ'. *Ἰδέτωσαν πτωχοὶ, καὶ εὐφρανθήτωσαν.* Ἄπαντες, φησὶν, οἱ τοῖς ὁμοίοις κακοῖς περιπίπτοντες, ἐλπίδος ἀγαθῆς παρ' ἡμῶν λαβέτωσαν πρόφασιν. *Ἐκζητήσατε τὸν Θεόν, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν.* Πρὸς τούτοις παραινεῖ διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος καὶ προσευχῆς τὴν σωτηρίαν λαβεῖν.

λδ'. *Ὅτι εἰσήκουσε τῶν πενήτων ὁ Κύριος· καὶ τοὺς πεπεδημένους αὐτοῦ οὐκ ἐξουδένωσεν.* Ἐδέξατο γὰρ ἡμῶν τὴν δέησιν, τὴν πενίαν ἰδὼν· καὶ ἔλυσε τὰ τῆς δουλείας δεσμά. Πεπεδημένους δὲ αὐτοὺς κέκληκεν, ἐπειδὴ αὐτὸς αὐτοὺς εἰς δουλείαν ἐξέδωκεν.

λε'. *Αἰνεσάτωσαν αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ· θάλασσα καὶ πάντα τὰ ἔρποντα ἐν αὐτῇ.* Ἄπασαν, φησὶ, τὴν κτίσιν εἰς κοινωνίαν τῆς ὕμνωδίας καλῶ· οὐκ ἀπόχρη γὰρ ἡ ἀνθρωπεία γλῶττα τὰς θείας διηγάσασθαι χάριτας.

λς'. *Ὅτι ὁ Θεὸς σώσει τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήσονται αἱ πόλεις τῆς Ἰουδαίας.* Τούτον δὲ αὐτῷ προσφέρω τὸν ὕμνον, λαμπρὰν ὄρῶν καὶ περιφανῆ τὴν Σιών, καὶ τὰς τῆς Ἰουδαίας πόλεις τὰς νῦν ἐρήμους, τὴν προτέραν εὐημερίαν ἀπολαβούσας. Οὕτω τὴν νεουργίαν τῶν πόλεων προθεσπίσας, προαγορεύει καὶ τῶν οἰκητόρων τὸ πλῆθος. *Καὶ κατοικήσουσιν ἐκεῖ, καὶ κληρονομήσουσιν αὐτήν.* Οἱ νῦν, φησὶν, αἰχμάλωτοι, τῆς ἐπανόδου τυχόντες, καὶ τὰς οἰκείας οἰκοδομήσουσι πόλεις, καὶ κατοικήσουσιν ἐν αὐταῖς· οὐκ αὐτοὶ δὲ μόνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ τούτων παῖδες καὶ οἱ ἔκγονοι. Τούτο γὰρ ἐπήγαγε· λς'. *Καὶ τὸ σπέρμα τῶν δούλων σου καθέξουσιν αὐτήν.* Ἐπειδὴ δὲ τῆς κατὰ τοῦ Σωτήρος ἔνεκα ματίας τὴν

παντελή πανωλεθρίαν ἔμελλον ὑπομένειν, εικότως τὸ ἀκροτελεύτιον τῷ ψαλμῷ τοιοῦτον ἐπιτέθεικε. *Καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου κατασκηνώσουσιν ἐν αὐτῇ. –Οὐ γὰρ πάντες [κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον] οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ· οὐδὲ ὅτι εἰσὶ σπέρμα Ἀβραάμ, πάντες τέκνα. Συμφωνεῖ δὲ τούτοις καὶ τὰ προφητικὰ ῥήματα· Ἐὰν ἦ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. Τοῦτο καὶ ὁ μακάριος ἔφη Δαβίδ· Καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου κατασκηνώσουσιν ἐν αὐτῇ. Μετὰ γὰρ τὸν σταυρὸν, καὶ τὴν λύτταν ἐκείνην ἐξηλάθησαν μὲν οἱ κύνες ἐκεῖνοι· οἱ δὲ ἀγαπῶντες αὐτὸν, ἐν τῇ Σιών κατεσκήνωσαν, τὴν τῆς αἰνέσεως αὐτῷ θυσίαν προσφέροντες.*